Karel Janáček

Soběnovský

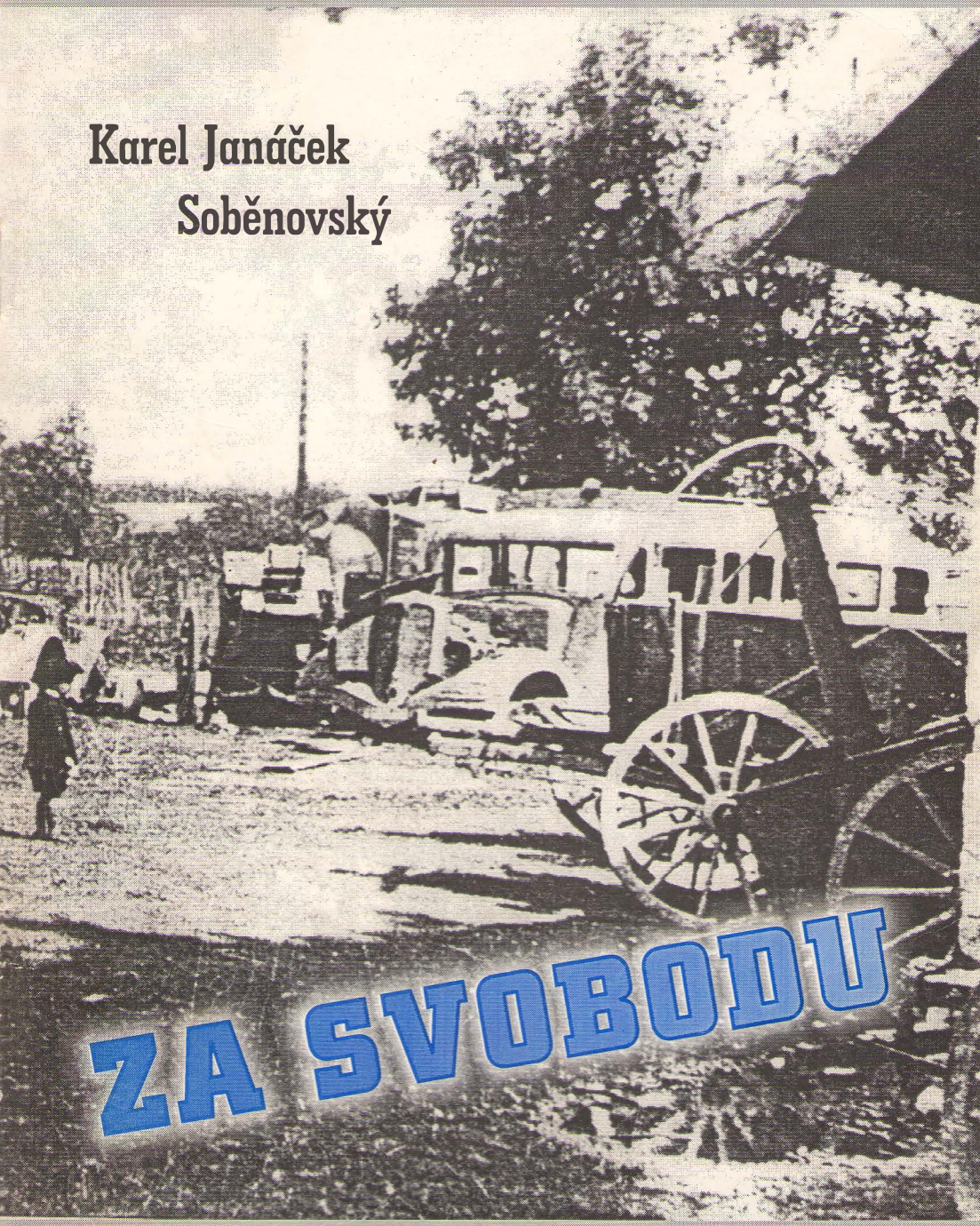

ZA SVOBODU

Karel JANÁČEK Soběnovský

ZA SVOBODU

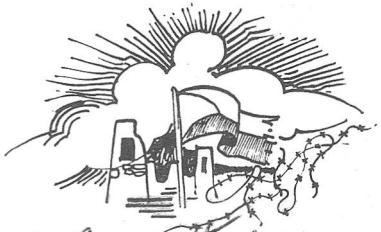

Karel Janáček
5. května 2000.
55. výročí krvavé události
u Sobíňova.

Památce drahého bratra Josefa Janáčka
a spoluobčanů ze SOBÍŇOVA,
kteří zemřeli pro svobodu 5. května 1945.

věnuje autor

Vydáno pro spotřebu autora.
Neprošlo jazykovou úpravou.

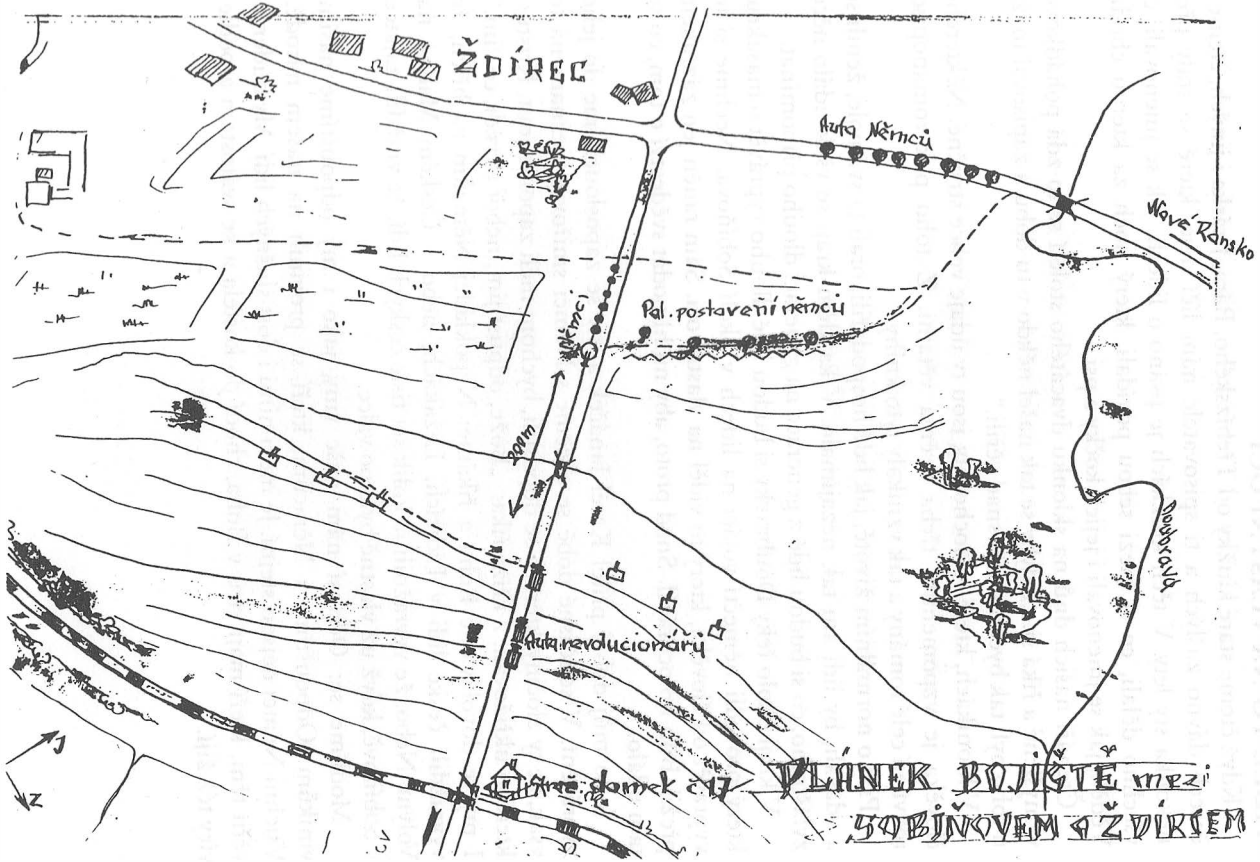

PLÁNEK BOJIŠTĚ mezi SOBIŇOVEM A ŽDÍRCEM

VIDĚL TO NA VLASTNÍ OČI

Když čteme staré knížky od Třebízského, Bára, Jiráska i jiných, čteme o časech dávno zašlých a ti spisovatelé nám líčí děje, které se staly před několika sty lety. V těch knížkách je psáno o lidech, jak se jmenovali, co všechno dělali, co si mezi sebou povídali, který hoch za kterou chodil. Věděli, jak se jmenovali i jejich kočky a psi.

Čtenáři našich dnů na sklonku dvacátého století se to zdá pohádkové, vymyšlené a říká si: „Kdyby se tak našel někdo v tu dobu a zapisoval to, že u toho byl, tak bychom mu snad věřili."

V kronikách, které se dochovaly, jsou ty údaje velice stručné. Některého člověka je vzpomenuto třeba dvěma větami. Z toho pak romanopisci rozvíjejí celé romány a tak vznikaly tyto knihy.

Psát o normálním životě, jak lidé hospodařili, orali ta svá pole, ženili se a vdávali, by lidi ani tak nezajímalo. V každém kraji se však událo něco zvláštního, co si budou lidé z generace na generaci dlouho připomínat.

V kraji okolo řeky Doubravky si budou lidé dlouho vyprávět o masakru, který provedli němečtí vojáci na lidech v okolí Sobíňova. Nechme si to vyprávět od člověka, který to viděl na vlastní oči. Sám raněn jen zázrakem přežil, Bůh ho ochránil. Snad proto, aby mohl podat svědectví o tom, co se tam událo.

Je to můj dobrý přítel Karel Janáček a my se zaposloucháme do jeho vyprávění. V současné době se chceme s Němci smiřovat, neznamená to však, že ty zločiny, kterých se dopustili, bychom měli zapomenout. Kristus, kterého ukřižovali, z kříže říká: „Bože, odpusť jim, neboť nevědí, co činí." I my se dovoláváme Boha a říkáme: Nepokládej Němcům za hřích, že vyvraždili české lidi v Lidicích, Ležákách, nebo v Českém Malíně na Volyni. Nebo, že vyvraždili několik set tisíc českých lidí, že vraždili zajatce v Sobíňově, když už vlastně bylo po válce.

Modlíme se: Odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům. Odpouštíme i Němcům, kteří se provinili na našem národě. Všichni Němci nejsou stejní. Je mezi nimi i dost slušných lidí. My budeme věřit těm, kteří mají víru v Boha, chodí do kostela a ke svátostem a podle víry též žijí.

Motto: *Dulce et decorum est pro patria mori*
Sladko a čestno jest zemříti pro vlast

Na paměť příštím pokolením jsem shrnul do této knihy vzpomínky na tragické události, které se udály 5. května 1945 na lukách mezi Sobíňovem a Zdírcem.

Chci touto kronikou zachovat nevadnoucí vzpomínku na hrdinný čin mužů ze Sobíňova, kteří položili své životy na prahu nově se rodící národní svobody a samostatnosti. Jejich touha po svobodě byla žhavá, neboť neváhali prolíti svou krev proto, aby znovu po několikaleté porobě zasvitlo slunko svobody, aby naše krásná řeč znovu svobodně hlaholila po vesničkách, městech, aby již nikdy cizácké boty zpupně nedupaly po naší rodné české vlasti.

Jako to ptáče, když se dostane z klece ze svého vězení, radostně rozepne svá křídla, tak i sobíňovští hrdinové opustili své domky, své manželky, své drahé děti, vydechli zhluboka, pevně uchopili zbraně a šli vyhnat nenáviděné utlačovatele.

Však přesila těch, kteří prolévali krev nevinných po celé Evropě, zničila jejich životy, když už slunce vycházelo. Ty jsi položil svůj mladý život, můj drahý bratře Josefe, krví jsi skropil kvetoucí luka, s tebou zemřeli tví nerozluční kamarádi - Josef Říčan, Sláva Jelínek - již nikdo neuslyší váš zpěv, vaše veselé i vážné písně. Když vy jste spustili tesklivou píseň, srdce poslouchajících lkalo, když vaše hlasy zapěly veselou, každý si poskočil.

Již sedmnáct kvetoucích jar přešlo a já jako dnes bych tě slyšel, ty štíhlý, kudrnatý Josefe Říčane!

Ty, Slávo Jelínku, kde jsou tvoje šprýmy, nikdy jsi nikoho nezarmoutil, každého jsi rozveselil! Slyším tvou odpověď, když se tě někdo tázal, jak jsi stár: „Jako republika." Ano, narodil jsi se 28. října 1918, kdy se náš národ vymaňoval z moci Habsburků, ale v smutný i slavný den 5. května 1945 jsi zemřel. Nedožil jsi se toho, kdy celý náš národ jásal jako v den tvého zrození.

Františku Lípo, tvé včeličky, tvá zahrádka osiřela, dva tvoji synové již dorostli v muže, tvá žena stále vzpomíná!

Josefe Starý - ty jeden z nejstarších bojovníků, ty chrabrý hrdino, ty jenž jsi skrýval partyzány, prošel I. světovou válku a jako rolník v potu tváře dobýval svůj denní chléb, již sedmnáct roků nejsi mezi námi!

Bohumile Outlický, kde je tvůj vonící chléb, kde chrupavé rohlíky? Kde je tvůj talent k malování, tvá sečtělost? Tvé malby ještě dnes zdobí domácnosti.

I ty nejmladší, Miloši Uchytile, Jaroslave Ždímale, Stando Zvolánku, na vašich hrobech rok co rok rozkvétají květiny, v našich srdcích neuvadá vzpomínka!

Vaše těla práchnivějí, ale vaše myšlenky žijí!

Hrozná tragedie vašich životů, budiž navždy žijícím - velkým Mementem!

V této knize jsem popsal poslední hodiny bojovníků, jejich nerovný boj, zoufalé hledání sobíňovských žen po boji, kdy mnohá nikdy již neuviděla živou tvář svého muže.

Tato kronika vznikla na podkladě vyprávění očitých svědků účastníků boje a pozůstalých.

Karel Janáček - autor

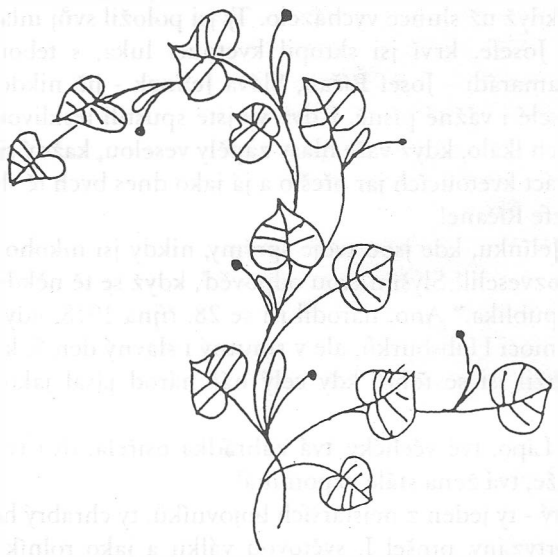

SVÍTÁNÍ

Psal se rok 1945. Zima byla tuhá, všude plno sněhu, mrazy, ale lidem jako by bylo teplo. Každý se těšil, že již nastane brzy konec - konec té kruté války. O velikonocích již bylo jasné, že válka pro Německo špatně dopadne. Spojené armády dobývaly jedno německé město po druhém, až konečně stály před Berlínem. Fronty byly proraženy na obou stranách a německá vojska ustupovala. Partyzáni nepřestávali Němce znepokojovat, nebylo dne, aby jim něco neprovedli.

Na trati Pardubice - Havlíčkův Brod nemohli přepravit skoro žádný vlak. Když se jim to přece podařilo, tak jedině s velikým zpožděním. Hned najel vlak u "Dolečka" na nálož a vykolejil, tam zase nad Novou Vsí vylétl most do povětří, nebo "u Šajby" se převrátila lokomotiva. Každý cítil, že německá soldateska končí svůj "osvobozovací" boj. To jejich "Viktoria", vítězství na všech frontách pro Evropu, pro ně nabývalo jiného významu - porážku, zničení! Přišel máj, s ním jaro, které pozvolna otevíralo svou náruč a s ní rozhazovalo kytičky po lukách, holé stromy odívalo, smutnou šeď měnilo v jasnou zeleň.

Máj, lásky čas, tak ve svých verších hovoří básníci. Zatím krutou liticí války rozvášnění lidé se vraždili, umírali mladí lidé plní ideálů. V jejich hrudích bila srdce, která toužila po svobodě, po lásce, po klidném životě. Umírali otcové rodin. Leckterému se stříbřil již na hlavě vlas, děti ztrácely své živitele, manželky své muže, které bolestně oplakávaly. Škoda těch mozolnatých rukou pracovitých mužů, kteří si poctivě dobývali chléb, kteří museli odhodit své radlice, položit svá kladiva, museli se chopit zbraní a v nejkrásnějším věku a na pokraji svobody opustiti své drahé a milované.

Ustupující hitlerovci věděli, že jejich konec je nezadržitelný, že odplata za jejich vraždění je nemine, bili kolem sebe, vraždili, pálili, za nimi zůstávala zkáza, smutek, trosky. Co jim bylo po pláči vdov, po sirotcích bez otců, po starých lidech bez synů, v které skládali všechny své naděje, po mladých dívkách bez milenců.

V jejich nitru nebyl již člověk, nebylo svědomí, byla tam jen krutá nenávist proti každému, kdo se jim postavil do cesty. V jejich hlavách dosud vířila nadřazenost, touha po světovládě, pýcha "nadčlověka".

KVĚTNOVÉ RÁNO

Tak přišlo ráno, ráno 5. května. Z par nad žďárskými lesy se vyhouplo slunéčko, svými paprsky ozářilo "Babylon", zamířilo do houštin, osvítilo paseky, přeběhlo svým pohledem po vysokých kmenech, jako by pátralo,

zda-li se již vyspali lidé, kteří se v těchto lesích skrývali, zda-li již opustili ty skrýše, v kterých nacházeli útočiště před nenáviděným Reichem, odkud utekli a kde byli nasazeni a museli pracovat pro válku. I ruské vojíny, kteří zběhli ze zajateckých táborů, zde mohlo spatřiti.

Z těch ošklivých děr, kde poslední měsíce žili, kde se připravovali na odvetu, pod rouškou noci odcházeli, aby provedli nějaký záškodnický čin Němcům.

Když slunéčko přešlo svými paprsky ranecké, sopotské lesy, které se v ranním svítání modraly, pohlédlo po Starém Ransku, kde se z továrny valil kouř a unavení dělníci spěchali z noční směny, kde museli vyrábět granáty.

Spatřilo vesnici Sobíňov se svými osadami, položenou kolem železniční dráhy a na obou stranách silnice, netuše, že tato obec, která se pomalu probouzí, přinese ještě dnes největší oběti na oltář vlasti na životech svých obyvatel.

Nevědělo, že louky, které se na katastru této obce rozkládají a které se třpytí v ranní rose, budou pokryty těly padlých bojovníků, že jejich zelený trávník bude rudnout krví mladých chlapců a i několika již starších usedlých mužů. Že kytičky, které se ještě nesměle rozvíjely, budou pošlapány cizáckými okovanými botami, které na krutých majitelích budou kopat do mrtvých hrdinů a zločinecké ruce těchto majitelů budou dobíjet raněné a zajaté.

Ani ten březový háječek, který jako oasa se vyjímá v poušti, nebude ušetřen jejich kulometné střelby, ale že ve svém nitru přece aspoň jednoho bojovníka, i když těžce zraněného. Nedaleko březového háječku klidně teče Doubravka, majíc ve svých březích kalnou ještě vodu po nedávné a dlouhé zimě. Šumí si svou píseň a neví, že až se slunce bude skláněti tam na západ nad Chotěboří, že bude mnohým útočištěm a záchranou, že její voda, i když kalná a studená a místy až po ramena sahající, bude pro ustupující bojovníky cestou k záchraně životů.

JEJICH POSLEDNÍ HODINY

Byl den jako každý jiný, vesnice Sobíňov se probudila k své práci, její obyvatelé se rozcházeli každý po svém.

Josef Smejkal zapřáhl kravky, neboť byl drobným zemědělcem a jel "Do zadu" připravovati svoje políčko. Pomalu kravky chodily a on klidně za nimi si vykračoval a sem tam zapráskal bičem. Netušil, že jeho dnešní práce je poslední, že několik desítek metrů od svého políčka, které tak

poctivě obdělával, bude k večeru krutě mučen a zabit. Nepomyslel si, že zatímco on pracuje, je Sobíňov vyrušen ze svého každodenního klidu, že se jeho obyvatelé radují, že již je konec války, že je mír. Jeho otec, který byl drážním zřízencem na strážním domku č. 17 a jeho matka ho pozorovali, jak pracuje a pravili si k sobě: „Ten náš Pepík jistě o tom neví. Běž, ženo, říci mu tu radostnou zprávu!" Ale již se blížilo k polednímu. Josef Smejkal zapřahá a po cestě se dovídá tuto novinu.

V Sobíňovu zatím byla vyhlášena mobilisace všech mužů vojáků. „Všichni muži vojáci ať odejdou ihned na Bílek převzít vojenské sklady a odzbrojit německou posádku", tak vyhlašují členové revolučního národního výboru.

Uklidil vůz do stodoly, kravky zavedl do chléva, sám něco v rychlosti snědl, rozloučil se se ženou a s malou dcerkou a jako voják uposlechl nařízení a odešel na Bílek.

František Lípa se svojí ženou jdou spolu do Sopot k sedmihodinovému vlaku, že pojedou do Chotěboře na nákup. Vlak je však zpožděn. Tam na zastávce se dovídají, že již je konec, že Němci prohráli válku. Praví mu jeho žena: „Františku, pojď, půjdeme zpátky domů!" Ale on ji odpovídá: „Jen pojď do Chotěboře, podíváme se na tu slávu!" A viděli! V Chotěboři se lidé objímají, pláčou radostí, strhávají německé nápisy, vztyčují československé vlajky.

Po poledni se vracejí pěšky domů a na cestě "na Kameňáku" potkávají Miroslava Janáčka, sousedovic chlapce. Jede proti nim na kole. Zastavil a prosil Františka Lípu, aby mu vzal kolo zpět do Sobíňova. František tedy sedl na kolo a jede napřed. Jeho žena se skupinou několika žen, které jdou také z Chotěboře, pokračují v cestě k domovu. Na pokraji Bílku však ke zděšení vidí, jak její Frantík vychází z důstojnického domu se samopalem a pln nadšení jí praví: „Jdu na ně, na ty nenáviděné Němce!" Prosí ho, aby se vzpamatoval, ale on vede svou - sedá na kolo a ujíždí do Bílku.

Lípová došla domů ke druhé hodině a její Frantík již na ni čeká a je připraven jako voják odejíti na Bílek. Již mezi dveřmi jí praví: „Čekám na tebe, Bóžo, rozloučíme se a musím uposlechnout mobilisační výzvy!"

Lípová ho zdržuje, aby si vypil ještě trochu kávy, ale on jí znovu říká: „Jsem voják a nechci, aby na mě ukazovali, že jsem se schoval!" „Jdu bojovat a kdybych se nevrátil - Luboše dej studovat a na Jindru dej pozor, víš, že je trochu větroplach!" Nepomohlo, že jej zdržovala, obejmul ji, pohladil a odešel, aby se již nikdy nevrátil, aby jeho tvář již nikdy nespatřila! Za krátkou chvíli přišel její starší syn Jindřich a praví ji: „Potkal jsem tatínka u hřbitova a říkal mně, abych ti pomohl s Lubošem!"

Míla Oulický pracoval tento den doma v č. 26, kde jeho otec měl pekařství a obchod se smíšeným zbožím. Pekl pečivo, když přiběhl Pepík Janáčků a volal: „Mílo, je konec, je mír!" Ani samou radostí pečivo nedopekl a když vyhlásili mobilisaci, sedl na kolo a ujížděl k Bílku. Tak, jako bylo v každé rodině, i tady jeho žena Františka jej zdržovala - ale kdo se dal zadržet, kdo poslechl hlasů žen? Touha po svobodě byla silnější!

Josef Starý, starý voják z I. světové války, ráno, když vypukla zpráva, že je mír, vyzýval spoluobčany ke klidu, k opatrnosti a pravil jim: „Nevěřte tomu, že již je mír, vždyť Němců je tady ještě mnoho a bude škoda obětí!" Ale po výzvě k vojákům poslechl i on a též odešel.

Jaroslav Jelínek jel za svým bratrem Jirkou ráno do studeneckého lesa "na Kožíška" s kravským potahem pro chvojí. Odvezli jednu fůru domů, složili a jeli pro druhou. Po cestě nacházeli letáky psané v české řeči s výzvou k boji proti Němcům. Když jeli s druhou fůrou k Sobíňovu, potkali Mojmíra Vašíčka, a ten jim radostně vypravoval, že se Němci vzdali. Na silnici již bylo plno lidí, hudebníci se scházeli, že budou v Sopotech hráti.

Ale do toho všeho chaosu přišla výzva, která byla vysílána radiem: „Praha volá o pomoc, zmocnili jsme se rozhlasu, Němci střílejí po civilním obyvatelstvu, ústřední revoluční rada v Praze vyhlašuje odboj, je revoluce!" Tedy i v Sobíňově bylo vyhlášeno, aby všichni, kdo jsou vojáky, šli odzbrojit vojenskou posádku na Bílku. Jarda Jelínek již druhou fůru neshazoval, kdo by se také zdržoval, a také se odebral na Bílek.

Toho dne odešla většina mužů i chlapců, kteří ještě pušky v ruce nikdy neměli, odzbrojovat Němce. Někteří odcházeli pěšky, jiní na kolech, větší skupinu odvezlo nákladní auto, v kterém byli i partyzáni. Do tohoto auta měli nasednout jenom vojáci. Vojáci i mladí chlapci, ti snad více z touhy po dobrodružství, se rvali, aby se mohli dostati do auta.

Tak i Josef Janáček a Josef Říčan a několik dalších nevojáků se přes protesty partyzánů dostali do tohoto auta. Partyzáni je museli shazovat, ale někteří jim tam vlezli druhou stranou. Tak i Josef Říčan byl dvakráte shozen, ale když se auto rozjíždělo, skočil zezadu mezi ostatní. Byl vysoké postavy, tak se mu to snadno podařilo. Při dobývání míst na autě byla proslovena mnohá silná slova i nějaký šťuchanec padl. To vše proto, že každý chtěl být co nejdříve na Bílku.

JDEME NA NĚMCE

Já, jako očitý svědek těchto událostí, ještě s několika nevojáky jsme se do auta nedostali. Šli jsme pěšky. Vedl nás Tonda Vltavský z Nové Vsi,

který na cestě k Sopotům vytáhl z kapsy starý veliký bubínkový revolver a protože byl z nás nejstarší a on jediný byl ozbrojen, byl od nás prohlášen za velitele.

Když jsme přicházeli k bráně od Sopot, která vedla do vojenského prostoru, byli jsme již ostražití, vždyť na strážnici byli dosud strážní a nás několik nezkušených mladíků s jediným starým revolverem. Schovali jsme se tedy na pokraji lesy a pozorovali, co se bude dít. Po chvíli se odvážil Tonda Vltavký podlézti bránu a přiblížiti se ke dveřím strážnice, kde skulinou ve dveřích zpozoroval, že tam jsou jen tři starší strážní (závodní stráž, starší muži kolem šedesáti let, většinou čeští Němci).

Přiblížil se tedy k oknu a ukázal revolver. V tom na strážnici zarachotil klíč a němečtí strážci se zamkli. Po výzvě Tondy, aby se vzdali a ihned otevřeli, že bude střílet, dveře rychle zase odemkli. Tonda dal povel, my jsme vyskočili a vtrhli do strážnice. Vidíme tři, již starší muže v tmavomodrých uniformách, spínající proti nám ruce a žalostně prosí poločesky a německy: „Prosíme vás, nestřílejte, nezabíjejte, jsme staří, my jsme nikomu neublížili!"

Na stole mají sedm revolverů i s opasky, jakoby je pro nás přichystali a ukazují na ně. Prohledáváme je, jestli ještě něco nemají u sebe a Tonda dává rozkaz: „Oblékněte civil a jděte hned domů, je konec války!"

Necháváme je ve strážnici a sami venku před strážnicí zkoušíme revolvery střelbou do stromů, když v tom od Sopot běží několik mužů, kteří uslyšeli naši střelbu a hned všichni na nás: „Dejte nám ty zbraně, vy jste ještě kluci a ještě se sami zabijete!"

Naše skupina šesti mladých chlapců, ani jednomu není ještě dvacet, se zdráhá vydat jim revolvery, které jsme sotva ohřáli v rukou, ale co platno, po mně skočí jeden jménem Laštovička a utrhne mi revolver i s opaskem. Ostatním se stalo to samé!

Když jsme přišli takto o zbraně, řekli jsme, že půjdeme dále a pokračovali jsme po silnici dovnitř vojenského prostoru. Po cestě jsme potkali jednoho neozbrojeného strážného, který se vracel na strážnici, z které jsme vyšli, jeden z nás - v návalu nenávisti - se po něm rozpřáhl, ale on se svalil do příkopu.

Když jsme přišli k pravému skladu, stál u tohoto skladu již civilista, na rameni dlouhou starou pušku s bodákem a pravil nám, že nikoho nesmí do skladu pustit, prý takový dostal rozkaz. Od koho ten rozkaz dostal, jsme se nedověděli, neb ti muži, kteří nás na strážnici obrali o zbraně již také přicházeli a ti civilního strážce odstrčili a jeden mu pravil: „Jsi kolaborant, koukej mazat!" Na to vyvrátili vrata a všichni jsme vlezli dovnitř! Jenže

jsme byli zklamáni! Ve skladě byly jen ruční granáty s rukojetí, bodáky a chlebníky. Vzali jsme si tedy po granátu, zastrčili za opasek a já jsem si vzal ještě bodák.

Jeden ze starších nařizoval: „Granát si všichni vezměte a kdyby někomu šlo o život, hoďte ho raději sami pod sebe!" Takto ozbrojení jsme pokračovali cestou ke kasárnám. Tam bylo ještě německé vojsko (byli to většinou Rakušané) ozbrojeno, všechna okna kasáren byla obsazena vyhlížejícími vojáky, kteří čekali, co se bude dít. Na velitelství zatím probíhala vyjednávání mezi štábem německé vojenské posádky a mezi našimi důstojníky, vedoucími povstání na Bílku, Bartoněm, Pohankou a Mazancem!

Procházeli jsme se po silnici, když tu mě napadlo, že s granátem, který mám za opaskem, neumím zacházet. Mohl by explodovat, proto aby mě někdo z našich neviděl, že se snad bojím, hodil jsem granát do rybníčka, který byl blízko silnice.

Blízko velitelství, kde se rozdvojovala silnice, procházel voják s puškou na rameni, když tu mladý chlapec Uchytil na něho skočil a trhal mu pušku z ramene. Voják se mnoho nebránil, ale v tom běží od velitelství německý důstojník a česky volá: „Co si to, člověče, dovolujete, víte, že voják bez rozkazu nesmí zbraň nikomu vydat! Až dostaneme všichni nařízení, odevzdáme vám všechno, jen ještě počkejte!"

Jak po té silnici procházíme, vidíme, jak k bílecké bráně pochoduje větší skupina ozbrojených civilistů. Přicházejí od ubytovacích budov, které byly postaveny blízko silnice nad Bílkem. V prvním trojstupu poznávám svého bratra Josefa s puškou na rameni.

Říkám mu, že mu maminka vzkazuje, aby šel k obědu, ale on povídá: „Co si myslíš, nemohu a nepůjdu!" „Tak já také nepůjdu", odpovídám. Ptám se bratra odkud přichází a kde sebral pušku. Vypráví mi, že byl v Chotěboři, kde ještě s několika chtěli odzbrojit vojenský vlak.

POKUS O ODZBROJENÍ VOJENSKÉHO VLAKU V CHOTĚBOŘI

– *dle očitého svědka Rudolfa Konfršta ze Sobíňova.*

Ráno 5. května byl ve studeneckém lese s Tondou Joskovým a bratrem Václavem Konfrštem. Když se kolem 10 hodiny vraceli z lesa, byl již v Sobíňově rozruch. Od Chotěboře přijelo nákladní auto hasičského sboru, které řídil uniformovaný hasič. Dostali výzvu, aby do auta nasedli, že je

zavezou na Bílek, ale místo tam, zavezli je na chotěbořské nádraží, kde stál vlak s ozbrojeným vojskem. Tam se většinou posádky auta rozprchly a zůstala jen skupina pěti, Václav Konfršt, Rudolf Konfršt, Josef Říčan, Josef Janáček, všichni ze Sobíňova a jeden neznámý. K této skupině se přidal štábní kapitán Honický v uniformě a vedl je k posádce vlaku. Na veliteli transportu chtěli, aby jim vydal zbraně. Byli neozbrojení, jen Rudolf měl v kapse granát, který dostal od partyzánů. Velitel transportu jim česky odpověděl, že zbraně civilistům nevydá, jedině že je složí ozbrojené vojenské jednotce. Dal příkaz k odjezdu vlaku směrem na Brod.

Rudolfova skupina se rozhodla jíti pěšky na Bílek. Byli u „Kameňáku", když proti nim zastavilo auto s řidičem, který je vozil ze Sobíňova do Chotěboře. Tento řidič svážel muže do Bílku je vybídl, aby nasedli. Odvezl je na „Bauleitung", kde byly již zbraně na hromadách. Každý si vybral pušku s náboji a pochodoval do hlavních kasáren.

ODZBROJENÍ NĚMECKÉ POSÁDKY NA BAULEITUNGU

K těmto kasárnám zvaným Bauleitungu jde skupina mužů, mezi kterými jsou i Bernard Hartman, Vilém Bednář a několik jiných ze Sopot. Přicházejí ke strážnici, kde vojáci ještě mají zbraně a závoru zavřenou. Na ní zápis: Halt! Vojáci mezi sebou rokují, smějí se a volají na přicházející: „Ist ende Krieg, wir gehen nach Hause, nach Wien!" Bernard Hartman kopne do závory a ostatní se přibližují k vojákům. Když žádají o zbraně, vojáci jim je ochotně vydávají a házejí na hromadu.

Zatím Bernard s menší skupinkou jdou dále k budovám. Potkávají mladého německého poddůstojníka, který si drží ruku na kapse. „Jistě má pistoli," prohodí jeden ze skupiny. Bernard zezadu na něho skočí - on skutečně pistoli má - tu mu vytrhne a poddůstojníka udeří do tváře. Skupina Bernarda Hartmana, která vnikla do Bauleitungu měla za několik minut plno zbraní.

Tu již přicházeli civilisté, kteří byli přiváženi z okolních vesnic. Zde si vzal každý pušku a náboje. Jenže některý měl pušku německou a náboje třeba francouzské a ty se do pušky nehodily. Když se zde ozbrojili, odcházeli v útvarech do hlavní posádky na Bílku.

OBSAZENÍ STRÁŽNIC

Jiná skupina, která se skládala z dělníků, v které byl Hofman ze Sopot, pracovníků v muničních skladech, v deset hodin šla na svačinu do kantiny.

Jedli chudou protektorátní stravu, když přiběhl Wasserpoull s Františkem Pokorným, kteří měli na starosti výdej nářadí a rozdělování práce a pravili: „Pojďte, hoši, s námi, je konec války, my vám vydáme zbraně!" Zavedli je na jeden sklad, kde Němci měli zásobu zbraní, tam jim každému vydali pušku a náboje a rozeslali je po strážnicích na stráže.

Odešel Hofman ještě s pěti na strážnici k Sopotům, kde byli již jen dva němečtí strážci beze zbraně. Rozdělují si povinnosti. Od Sopot přicházejí dva starší muži. Jeden přiskakuje k Hofmanovi a trhá mu pušku z ramene a křičí: „Dej mi zbraň, půjdu se pomstít, víš, že mi zabili Němci syna. Partyzána!" Ale pušku mu Hofman nevydal.

V tom na strážnici zvoní telefon a jejich velitel partyzán Rudolf Starý hlásí, že jeden z nich má jít na druhou strážnici k Oudoleni, že tam chytli jednoho Němce oblečeného do civilu, aby ho někdo dovedl do kasáren. Byl tam poslán Hofman, aby úkol provedl. Na druhé strážnici mu předali Němce vojáka, který měl na sobě černé šaty. Po cestě Němec stále nadával Hitlerovi a celou cestu prosil Hofmana, aby ho zastřelil. Po splnění úkolu se vrátil zpět na strážnici, aby zde střežil až do půlnoci.

ODZBROJENÍ HLAVNÍ POSÁDKY

Strážnice byly obsazeny našimi lidmi, ubytovací prostor Bauleitung též, zbývalo ještě odzbrojit posádku v hlavních kasárnách. Když přicházeli naši ozbrojení z Bauleitungu a vcházeli do brány ke hlavním kasárnám, vyšli po dlouhém čekání z velitelské budovy naši důstojníci a volali: „Všechno německé vojsko odzbrojit!"

Na ten povel nastal šílený shon. Letím do prvého dřevěného baráku vojenských ubikací mezi prvními, u dveří stojí opilý občan, ruce má roztaženy a nechce nikoho pustit dovnitř, partyzán Jiří Starý ho odstrkává samopalem, uvnitř nalevo otevřená místnost, vidím jak dva naši shazují z nohou svoje boty a obouvají vojenské, letím dále do místnosti, kde mezi kavalci je na čtyřicet vojáků, stavím se k jednomu a říkám mu: „Gib mir kver!"

On mně podává, jakoby se už toho nemohl dočkat, pušku, do kapsy mně strká náboje. Dávám si na hlavu přilbu, ale obráceně, on mi ji obrací, podává mi plynovou masku, říkám - tu nepotřebuji! Když již chci běžet ven na ulici, ještě zaslechnu, jak na mě volá německy, jen jsem porozuměl, abych si nehrál na válku, ale to již jsem pryč. Jakoby mě varoval, ale v té chvíli jsem nic nechápal!

Vybíhám z baráku ven, tam na ulici vidím, jak z oken padá německá sláva, obrazy Hitlera a jiných německých představitelů, lidé po nich

šlapou, vidím svého bratra Josefa, jak po jednom obrazu skočil, rukama ho roztrhl na čtyři kusy.

Mám v ruce pušku, nikdy jsem ji v životě v ruce neměl, jeden civilista mi radí jak nabít, jak zmáčknout, bratr činí totéž. Dva chlapci zalehávají s kulomety do trávy u silnice a míří na les a zkoušejí střílet.

V tom nový rozkaz, všichni ozbrojení ihned před hlavní kasárenskou budovu. Všichni tam běží, spěchají, jeden přes druhého. Tam je nástup do čtyřstupů, rozkaz: „Nevojáci vystoupit a odevzdat zbraně!" Někteří vystupují, někteří se schovávají za starší, aby nemuseli odevzdat zbraň, já i bratr odevzdáváme pušky. V tom zpráva: „Kdo se hlásí dobrovolně, pojedem odzbrojit Němce do Ždírce!"

Nastupte všichni kdo máte zbraně, kdo nemá, bude nosit zásobníky ke kulometu a pomáhat kulometčíkovi! Nevojáci zůstanou zde! Mačkají se nadšenci, krev se jim v žilách vaří, každý jen má touhu být na autě, aby mohl jeti. Mladé chlapce nikdo neudrží. Čtyři s kulomety a třicet s puškami, někteří zásobníky v rukou - na čtyřicet chlapců a mužů se vecpalo do prvého auta. V dalších dvou autech hlavně cizí, v prvém většinou sobiňováci.

JEDEME!

Jedeme, dostal jsem se mezi ně i já i bratr!

Jedeme - ne letíme, sláva nás žene. Hladké vítězství na Bílku, kde jsme odzbrojili několik set vojáků. Půjde to bez rány i ve Ždírci? Taková slova slyším kolem sebe, lidé na Bílku na nás mávají, volají, mnozí na autě pušky vysoko zdvižené, mávají čepicemi, odpovídají na pozdravné výkřiky.

Přijíždíme k malochýnské cestě, auto zastavuje, z auta vystupuje rolník Ondráček z Malochýna. Jedeme k Sobíňovu, tam kolem silnice plno lidí, Sláva Jelínek hází své matce čepici, nepotřebuje ji, neboť na jeho hlavě je německá přilba. Lidé mezi sebou si ukazují na posádku auta. Jsou to naši hoši! Kam jedou?

Dojíždíme k přejezdu dráhy, ke strážnému domku č. 17, do cesty se nám staví Láďa Pěchů a Mirek Elichů, kteří zde stojí jako stráž od partyzánů. Volají: „Zastavte, zastavte, u Ždírce je transport Němců!"

Musí uskočit, řidič nezastavil - už je vidíme, stojí na kopečku nad "Dočekalovou vodou". Je zle - vpředu bouchají na kabinu, nepomáhá to, křičí, Emil Dvořák vystřelil - konečně brzdí - ale již jsme na necelých 200 metrů od transportu. Co teď, jak to dopadne - vzdají se ? Auto zastavilo, vylézáme z vozu, stojíme nerozhodně za autem, velitel št. kap. Honický se

hádá s Emilem Dvořákem, Emil mu vyčítá - proč nechal zajeti tak blízko - on praví: „Já jsem velitel, já vím, co mám dělat!"

NEROVNÝ BOJ

Německý transport stojí proti nám, vidím vpředu obrněné auto, za ním několik fasuňků s koňmi. Naši, Emil Vepřovský, Jiří Kafka, Olda Joska, Tonda Kadlec mají v ruce bílý šátek, jdou proti transportu vyjednávat. Velitel Honický utíká k Sobíňovu, prý pro posilu! Zrazuje! Jsme bez velitele!

Je hrozivé, zlověstné ticho! Někdo konečně vykřikne: „Rozviňte se do palebného postavení!" Nastává pohyb, bratr na mě volá: „Podej mi kulomet, který je ještě na autě!" Podávám mu jej, sám beru do rukou zásobníky. Bratr Josef skáče napravo do luk, já jdu pomalu na levou stranu kolem meze do polí. Pomalu jdu kolem meze, dívám se, co se na silnici děje. Tam jdou naši parlamentáři, proti nim německý důstojník, s ním po krajnicích několik vojáků jako doprovod.

Dvacet metrů ode mně je s kulometem Starý, volá na mě: „Janáčku, pojď ke mně!" Jdu, ale v tom vidím na silnici jak německý důstojník zvedá ruku - mávne jí - ještě vidím jak skáče do příkopu. Na jeho povel se vojáci rozletěli do úvozu, který vede na Nové Ransko. Ještě v běhu střílejí ze samopalů. Z pancéřového auta štěká těžký kulomet.

Emil Vepřovský a Tonda Kadlec se hroutí mrtvi k zemi po prvních výstřelech, s nimi na afaltovou silnici padá šátek - bílý šátek parlamentářů. Jirka Kafka se skokem zachraňuje v příkopě, Olda Joska vystřeluje plnou dávku ze svého samopalu do předních Němců, poté hledá kryt za mostkem.

Vybuchuje granát vržený jedním vojákem, který neškodně roztrhává zemi na pokraji louky. Z auta kabiny otevřenými dveřmi vypadl řidič Mergl, zvedá se, drží se za břicho a rychle utíká k Sobíňovu, po několika skocích prohýbá se v zádech a padá na pokraji příkopu mrtev. Při první ráně jsem padl k zemi, plížím se kolem meze - pole končí, asi deset metrů přede mnou již v lukách je kompost, za ním se krčí čtyři naši. Starého již nevidím, slyším jen jeho střelbu. Dostávám se ke kompostu, je nízký, ale kryje nás všechny. Přitáhl jsem zásobníky, jeden má kulomet. Pomalu ho staví na pokraj kompostu, počíná střílet! Přes nás létají střely, je vidět fosforově jak svítí! Několik metrů od nás napravo v poli praskají našich dva kulomety, pod námi Starého.

Tu umlká jeden kulomet napravo, druhý za chvíli též - padli - ptáme se jeden druhého - asi ano, nikdo se neplazí od kulometu, leží tam nehnutě.

Zaměřili se na nás, kulometčík se k nám přimáčkl, přestal střílet, hlína nám létá do tváří, do kompostu jen střely prší. Vedle mě druhý vykřikne, hmatá si na ruku - nic zlého, jen škrábla, prostřelila rukáv, zaryla se do země, on ji vyhrabuje a dává si ji do kapsy a praví: „Nechám si ji na památku!" Kulometčík bere kulomet „tady nemohu být, postříleli by nás" a skáče přikrčen napravo, kde je menší hromádka hlíny na pokraji oranice. Znovu zalehává za kulomet. Dívám se nalevo do luk, tam směrem k dráze ustupují naši, několik jich padá k zemi, raněni nebo mrtvi!?

Rudolf Konfrštů běží ke Studenci, teď se zastavil u staré nachýlené, o samotě stojící plané hrušky, obrací se a utíká přikrčen k náspu železnice. Padesát metrů od něho směrem na "Kožíška" rozeznávám svého strýčka Jana Janáčka a Láďu Dymáčka, lezou přitisknuti k zemi, ještě několik metrů a budou u kompostu - ano, šťastně se tam dostali! Hovoříme mezi sebou, co budeme dělat. Jeden nalevo ode mne, má na sobě starou vojenskou uniformu, povídá: „Vstanem a zvedneme ruce! Což nevidíš, jak naši padají, když se nevzdali, tak by nás stejně postříleli!" „Jsou to jistě esesáci! Raději budeme ustupovat" odpovídám. Nalevo, několik kroků od našeho krytu, se plazí mladý muž v zelené hasičské uniformě, nikde kolem něho žádný kryt. Tu ho spatřili. Drny kolem něho se zvedají - tu se bolestně nadzvedl, ale již ne tak lehce plazí se znovu - zase střely se zasekávají do trávníku - najednou se křečovitě zvedne a zkroutí, ještě jeho ruce se zvednou a zase se zaryjí do země a pak se již mladé tělo nepohne. Padl!

Kulometčík přestal střílet, došly mu náboje. Mávne rukou a volá: „Ustupujte!" a sám kryt hromádkou hlíny plazí se s kulometem ze svého stanoviště. Když již není chráněn, přískoky ubíhá k Sobíňovu. Jsme čtyři, kolem nás se zvedají drny, hvízdají nad našimi hlavami střely, umírají kamarádi! Kdo se odváží do deště kulí jako druhý? Pozoruji, jak náš kulometčík uběhl asi padesát metrů. Rozhoduji se - padnu nebo projdu?!

V mysli se mi střídají obrazy mého mládí, proč mám tak mlád zemříti - v několika vteřinách proběhne mi vše jako ve filmu. Vyrazil jsem, přede mnou kulometčík. Uběhl jsem několik desítek metrů, střílejí po mně, kule hvízdají, plazím se čerstvě vyoranou brázdou, znovu se zvedám přikrčen. Hlína od deště napitá se zvedá do výše, když se kulka zaryje do země.

Mírně prší. Přilba mi padá z hlavy, dávám si ji znovu, ale není čas ji přitáhnout, po pár skocích ji ztrácím nadobro. V tom jako když mě holí udeří, chytám se za levý bok, přede mnou několik kroků můj druh, padám k zemi, volám na něho: „Už jsem ji dostal!" Lehá k zemi, otáčí se, chce se pro mě vrátit, ale já se plazím, levou nohu táhnu za sebou. Když vidí, že nepotřebuji pomoci, běží dále. Dotáhnul jsem se k "Sedmnáctce", krev se

mi z boku valí. Tam ve strážnici Joska křičí, volá, prosí o posilu - o munici. Jiří Janáček a Jiří Valenta mě berou pod paže a táhnou mě po pravé straně železnice kryti náspem. Kule narážejí do kolejnic, struha plná vody, ztrácím střevíce, Jirka mě znovu obouvá, přicházíme ke zbořenému mostu, jsem již sláb, ztratil jsem mnoho krve. Dovlekli mě do starého konsumu v Huti, tam mě Máňa Stará ošetřuje, dávají mi napít kávy.

Zima se mnou klepe, dávají na mne přikrývku, pokládají na trakař, Jirkové se střídají a vezou mě domů do Sobíňova. Na rozcestí u čtvrti "Cikánky" jsou shromážděny ženy. Když mě vezou okolo nich, každá volá svého manžela, já jsem celý zabalen, tak neví, kdo to je, vystrkuji hlavu a volám na ně: „Je tam zle, jsou mrtví. Schovejte se!"

Přiváží mě domů, matka vybíhá ze síně, na prahu spíná ruce a žalostně volá: „Tebe vezou raněného, Pepka přivezou mrtvého!" Ano, měla pravdu, Pepík v tu dobu, co mě přivezli, byl již mrtev. Byl střelen do hlavy, když ustupoval.

RUSKÝ PARTYZÁN

– *dle vyprávění Jiřího Kafky, parlamentáře.*

Když jsme došli k Němcům na vzdálenost asi 80 m, s pancéřového auta začal štěkat těžký kulomet. Přede mnou klesá mrtev Tonda Kadlec, napravo do příkopu Emil Vepřovský. Skáču nalevo do příkopu a přitisknut k zemi ustupuji zpět. Blízko příkopu na pokraji pole je hromádka hlíny, zalehávám za ni.

Na silnici se náš řidič Mergl snaží otočit auto, ale v tom vyskakuje z kabiny a drží se za břicho a po pangetě ubíhá k Sobíňovu. Uběhl několik metrů, když se zlamuje v zádech a padá na pokraji silnice.

Snažím se upravit palebné postavení, rozhrnuji rukou hlínu, abych mohl položit svůj samopal. V tom ale ucítím v ní palčivou bolest. Dostal jsem ji, ale ne ze předu, ale ze strany. Němci se již rozvinuli až k Novému Ransku. Chtějí nás obklíčit! Plížím se tedy k dráze a dostávám se až do výběžku lesa nad Studencem. Zde se setkávám s ruským partyzánem, který kryje ústup našich. Když se Němci rozvinuli půlkruhem až ke Studenci, ustupujeme dále do lesa a čekáme, až transport Němců pojede po silnici k Sobíňovu.

Když se transport objevil jako smrtonosný had nad Sedmnáctkou, táhneme kulomet na pokraj lesa. Ruský partyzán se dívá dalekohledem, jsou od nás dobrých 300 metrů, podává mi jej - zalehává a již jeho kulomet

se rozštěkal. Ruce se mi třesou rozčilením, nemohu seřídit ani dalekohled, ale přece vidím. Na silnici padá několik Němců a jiní přiskakují a házejí je do vozů a přikrčeni jdou k Sobíňovu. Stahujeme se rychle do středu lesa.

ÚSTUP, ZÁCHRANA, BOLEST

Zranění Emila Dvořáka z Prahy, narozeného v Nové Vsi č. 194 – dle vyprávění jeho bratra Josefa ze Sobíňova č. 9

Emil, důstojník československé armády v záloze, přijel do Sobíňova před 5. květnem na dovolenou. On důstojník a Josef Dvořák voják, dostali se jako ostatní muži ze Sobíňova též na Bílek. Nasedli do prvého auta a jeli s ostatními na Ždírec. Když jsme vystoupili z auta u Dočekalovy vody, Emil se pustil do velitele Honického, co to provedl, že nechal připustit řidiči, aby zajel s celou posádkou na autě tak blízko k Němcům. Jenže velitel se zle rozčilil a po prudkém rozhovoru s Emilem se obrátil směrem k Sobíňovu, pravě, že prý jde pro posilu.

V tom vidím, jak se němečtí vojáci na rozkaz svého velitele rozeběhli a ještě než zalehli střílí po nás. Skočíme oba s Emilem za jeden mostek, vzdáleni od sebe asi 25 metrů. Zalehláváme, kryti mostky, oba střílíme z pušek. Emil leží přede mnou, střelba teprve začala, napravo od nás na loukách na rovině zalehávají sobíňovští hoši, ničím nekryti, střelbu opětují.

Nevystříleli jsme ještě ani jeden zásobník, když v tom bratr Emil bolestně vykřikne a volá: „Pepíku, jsem zraněn, polez mně pomoci!" Snažím se prolézti pod mostkem, ale je plný hlíny, nejde to - rychle se překulím přes, jsem znovu v příkopě, lezu k Emilovi. Emil zatíná zuby, není čas na vysvětlování, říká mi: „Lehni si na břicho - činím tak, chytá mě okolo krku - lez po loktech!"

Jsem u bývalého krytu, mostkem to nejde - přelezem, nespatří nás? Podařilo se! Cítím, jak Emil přemáhá bolest, jak se chvěje. Od Sedmnáctky nás dělí ještě několik mostků. Znovu mostek, je čistý, protahuji se, táhnu za sebou bratra. Jsem vysílen, roztrhán, zablácen, před námi železnice.

Konečně se protahujeme posledním a to pátým mostkem. Již nás naši vidí. Bohumil Rosický přibíhá po dráze od Šajby, volá na nás, již jsme u plotu strážného domku. Franta Chalupský nadzvedává jedno pole plotu, táhnou nás oba na smrt unaveni do dvorku.

Musíme dále - hledají trakař, je ve stodůlce, nakládáme Emila. Vezeme ho na trakaři příkopem, voda čvachtá v botách, do náspu nad námi se zavrtávají kulky. Konečně jsme u Hutě na tvrdé cestě.

Na kraji vsi kdosi mi podává kus prkna, podkládám bratrovi nohu, je těžce zraněn do pravé nohy. Vezeme ho k otci do Stráně. Snad ještě není pozdě, Emil je sinalý, bledý, tam ho dáváme do malé místnosti, konečně dostává ošetření. Má utržené lýtko a přeraženy obě kosti.

Bojíme se, kdyby Němci vtrhli do domu, Emila by zastřelili, dáváme proto na dveře skříň, u něho zůstává jeden ze sousedů. V noci přijíždí dr. Širl, dá mu ošetření a sám ho odváží, riskujíc svůj život, že ho Němci zastřelí, v autě do Chotěboře do továrny, kde je zřízena ošetřovna. S pomocí dr. Širla a dr. Hofty je na to odvezen do nemocnice v Havlíčkově Brodě.

Léčení Emila Dvořáka trvalo několik měsíců, než mohl choditi o berli. Dvakráte mu chtěli nohu amputovat, ale primář dr. Trnka mu ji zachránil. Rána se zahojila, ale po 11 roků se mu časem znovu otevírala a Emil Dvořák musel znovu trpěti velké bolesti, až konečně mu pomohl streptomycin a lázně. Emil Dvořák se stal invalidou.

ZRANĚNÍ A SMRT JOSEFA ŘÍČANA

- dle vyprávění Františka Starého ze Sobíňova č. 97, Marie Staré č. 12 a Františka Starého (Krčála) aj.

Když jsme ustupovali kolem dráhy k Nové Vsi, tak vypráví F. Brabec, přivlekl se ke strážnému doku č. 17 Josef Říčan, naříkal, že prý je střelen do nohy, na to jsem ho ztratil z očí.

Josef Říčan se vlekl sám bez pomoci po polích na pravé straně silnice k Sobíňovu. Mezi poli na palouku u cesty ke Studenci byl stoh slámy rolníka Janáčka, u tohoto stohu Josef odpočíval. Ale co vidíme, vypráví další svědkové, Josef se najednou od stohu odvrací a dívá se ke Ždírci, v tom však Josef padá k zemi, ale za chvíli se nadzvedává, ale již se nebelhá, leze. Když vidí jeho počínání, jdou mu dva občané naproti.

Dovlekli ho do statku u Ječmínků. Tam paní Stará se svou dcerou Sylvou a její kamarádka Jarka Josková Josefa ošetřují. Je v hrozném stavu, obě stehna má roztrhaná od střel dum-dum. Do jedné nohy mu střelili u Ždírce a do druhé u stohu Janáčka z hospody. Rozstříhaly tedy ubrus a tím Josefa Říčana obvázaly.

U tohoto zraněného je také František Starý a jeho bratr Jan. V této době, když Josefa ošetřují, přibíhá žena Fr. Starého a volá: „Našeho Karla přivezli raněného z bojiště, má roztržený levý bok!" Jan Starý vytahuje z kapsy obvaz a podává jej bratru Františku se slovy: „Jděte ho obvázat, ať nevykrvácí!"

Zatím přijíždí od Chotěboře sanitní vůz a ptají se po raněných, nakládají Říčana a jedou k Janáčkům pro zraněného Karla.

U Janáčků zatím Karla znovu obvázali, strhávají z něho zablácený a zakrvácený oblek a pokládají ho do postele. Přichází dva saniteráci a chtějí raněného odvézti, když v tom se prudce otevřou dveře a Růža, jeho sestřenice, volá: „Nechte ho, položte ho, Němci jedou k Sobíňovu!" Saniteráci rychle opouštějí místnost a odvážejí jen zraněného Josefa Říčana.

Josefa odvezli do Chotěboře do bytu Bittnera, kde ho skrývali a tam ho ošetřil dr. Širl. V neděli 6. května dostal teploty a byl odvezen do ošetřovny v dívčí škole. Tam byl operován německým vojenským lékařem, který mu vytáhl z ran 9 střepin a říkal mu, že bude do šesti týdnů choditi o berlích. 10. května, poněvadž po bombardování Ždírce a Krucemburku bylo mnoho raněných, byl převezen do čáslavské nemocnice. 11. května byl za ním jeho otec, Josef se cítil velmi sláb, ale teploty již neměl.

13. května byl znovu převezen do Chotěboře, ale tam dostal znovu horečky přes 38 °C. Po čtrnácti dnech řekli lékaři, že Josef má tyfus. Rány se hojily, ale tyfus podlamoval jeho zeslabené tělo, až 3. června 1945 mu Josef Říčan podlehl.

DALŠÍ OSUDY BOJOVNÍKŮ

– dle vyprávění Jana Janáčka ze Sobíňova č. 92

5. května ráno jsme chtěli doma bílit, připravujeme se, když přiběhla p. Brachtlová se zprávou, že je konec války. Nechal jsem všeho a běžím na náves, kde již byli partyzáni u hasičského skladiště. Ptám se jednoho, co je na tom pravdy a on mi odpovídá, že ještě neví, ale abychom byli klidní, aby nebylo zbytečných ztrát. Když volala Praha o pomoc a byla vyhlášena revoluce, šel jsem také na Bílek.

Když jsem procházel branou od Sopot, na strážnici již byli naši, Hofman ze Sopot stál u brány na stráži. Když jsem došel ke kasárnám, tam u bílecké brány též již byli naši. S několika muži jsem šel na Bauleitung, pro zbraně a náboje a potom zpět do hlavních kasáren.

Když byla vyhlášena výzva nasednout do aut, vlezl jsem do prvého auta. Na autě jsem spatřil synovce Karla a Pepíka a pravil jsem jim: „Běžte dolů, nejezděte s námi, možná že poteče krev a i jeden důstojník dával rozkaz mladým chlapcům, aby slezli z auta, ale zase jiný pravil: „Vždyť v Sobíňově zastavíme!" a tak nikdo neuposlechl.

Když jsme zastavili u Dočekalovy vody, vidím, jak se naši hoši rozvinují na obě strany silnice. Stál jsem nerozhodně a nevěděl jsem co činit, tak jsem tedy šel také na levou stranu.

Když Němci počali střílet, padl jsem k zemi, ale neměl jsem žádný úkryt. Blízko mne byl Láďa Dymáčků, přiblížil jsem se tedy k němu a společně jsme ustupovali přískoky k dráze ke Kožíškům. Tam blízko dráhy byl kompost.

Zalehl jsem za něj a začal střílet, Láďa Dymáčků se ještě plazil, když několik kroků od mého krytu vykřikl: „Už ji mám!" Já na něho volám: „Jestli můžeš, polez ke mně!" Doplazil se ke mně a skryl se za kompost. Nebyl raněn, jen několik střel mu roztrhalo na prsou kabát a jedna kulka mu uvízla v náprsní tašce.

Když jsem vystřílel celý zásobník, vidím, jak Němci vstali ze svých palebných postavení a postupují proti nám! Skočili jsme tedy s Láďou přes násep dráhy a kryti hustým smrkovým porostem ustupovali k lesu. Na okraji lesa se zastavujeme a díváme se dolů. Tam několik našich zdvihá ruce a vzdává se Němcům. Říkáme si s Láďou: „S těmi hochy to špatně dopadne!"

Krajem lesa ustupujeme k Sobíňovu, když u Verpánků potkáváme skupinu partyzánů a ti se nás ptají, jaká je situace. Odpovídáme, že špatná, že jsou mrtví a že se jich několik vzdalo. „To neměli dělat," říká jeden partyzán.

U lesa nad Zámeckou cestou Tonda Matulínků utíká ke Studenci, pušku hází do brázdy. Slyšíme střelbu postupujících Němců, transport jede po silnici a po obou stranách zajišťován vojáky, kteří jdou po polích.

Jdeme do středu lesa, střelba postupuje k Malochýnu. Na Březince se scházíme se skupinou našich. Jeden jde do vsi pro zprávy. Když přichází se zprávou, že Němci již prošli Sobíňovem, věšíme pušky na strom, přilby dáváme ke kořenům, kdybychom je ještě potřebovali a jdeme úvozem domů.

Již byla tma a končil den plný vzrušujících událostí, který byl pro mnohé posledním, vysílen, potřísněn blátem, přicházím ke své rodině. Sotva jsem se doma trochu umyl a uklidnil, otevírají se dveře a moje šestnáctiletá dcera Růža vstupuje - na hlavě helmu, přes rameno na pásku koženou brašnu, v ní náboje, prý byla na prachárnách, tak odpovídá na moji otázku. Beru jí náboje a přilbu a oboje házím do studně.

NA BOJIŠTI

– dle vyprávění bojovníka Víta Janáčka ze Sobíňova.

Vyskočil jsem z auta na pravou stranu a dostal jsem se ke hrázi v lukách a tam se skryl ještě s několika, ale za nějakou chvíli, když se boj rozvíjel, vidím, jak zastavuje u mostu přes Doubravku k Novému Ransku osm vojenských aut a z nich vyskakují vojáci a již po nás pálí.

Byli od nás asi 200 metrů. Ohlížím se po našich. Vedle mne leží Karel Ležák, Karel Dvořák a Karel Pokorný. Zvedáme se, na boj není pomyšlení, je proti nám veliká přesila, skáčeme do řeky, přebroďujeme ji, vody je po pás a ustupujeme přes louky kolem Prostřední struhy, na Huť. Když jsme uběhli několik desítek metrů, otáčím se. Za námi běží jeden Němec a v běhu střílí. Skáči do Struhy a na druhé straně zalehávám. Kryt několika smrčky chci chránit ústup ostatních a po německém vojákovi začnu střílet. Ten ale, když vidí, že by mohl narazit na protivníka, obrací a běží do louk.

Když již není nebezpečí, že by nás obklíčili a žádný Němec není v dohledu, ustupujeme až do Huti. Tam u jednoho domku házíme pušky do řeky.

SMRT JAROSLAVA ŽDÍMALA ze Sobíňova a TĚŽKÁ ZRANĚNÍ EMILA VEPŘOVSKÉHO z Nové Vsi, syna padlého parlamentáře Emila Vepřovského

Jaroslav Ždímal skáče napravo do luk a na rovině, ničím nekryt, střílí z kulometu. Vedle něho leží pomocník Emil Vepřovský. Když boj se stává sebevraždou, buď bojovat do posledního náboje, a těch je málo, většinou jeden zásobník, nebo se snažit zachránit si aspoň holý život, praví k Jardovi Emil: „Jardo, musíme pryč, Němci nás obkličují, je jich mnoho!“ Ale Jarda nepřestává střílet. Za chvíli znovu Emil naléhá. V tom se Jardův kulomet odmlčí - Jardovi klesá hlava na zelený trávník vedle kulometu. „Co je s tebou?“ Emil ho bere za rameno, ale vidí, jak mu stéká z čela krev. Poznává, že je mrtev. Když vidí, že Jardovi nepomůže, plazí se Emil k březovému háječku, ale naneštěstí ho některý voják spatřil, střílí po něm a Emil Vepřovský je těžce raněn do zad a do obou nohou.

Když vidí, že již Němci postupují, že by jim těžko utekl, neboť ho rány na nohou bolí a záda jsou v jednom ohni, zahrabává se v březovém hájku do spadaného lisí a čeká, jak se vyvine pro něho situace. Kolem háječku slyší střelbu postupujících vojáků, výkřiky dobíjených raněných jeho spolubojovníků, kteří jsou surově vražděni. I blízko sebe slyší jejich kroky.

Buď ho přehlédli nebo si myslí, že je mrtev.

Když vše kolem Březinky umlklo a Emil slyší již jen ojedinělé rány, které se vzdalují k Sobíňovu, pomalu s vypětím všech sil se plazí k řece Doubravce s úmyslem, že se musí dostati do Nového Ranska, kde tuší záchranu! A skutečně! Několik občanů z Nového Ranska pozoruje z vikýřů ve střechách s hrůzou toto krvavé drama, tento tragický boj Sobíňováků, kteří umírají na prahu svobody a jsou vražděni, když se vzdávají a ranění jsou bestiálně mučeni než jsou dobiti.

Když řádění Němců končí a oni rozvinutí postupují k Sobíňovu, tu volá jeden občan, Adolf Legát a několik jiných mužů: „Tam u Březinky se někdo plazí, je asi těžce raněn, zdvihá ruku, pojďme mu pomoci!" Několik ochotných rukou bere nosítka a prkno na přejití řeky a jdou pro Emila.

Zatím se Emil doplazil k řece. Když vidí přicházeti pomoc, odpočívá a čeká. V několika minutách je prkno přes řeku položeno a Emil na nosítkách odnášen do Ranska k Novotným. Tam občan Stehno, voják a sanitérák z I. světové války mu poskytuje první ošetření. Volají dr. Drbálka z Krucemburku. Doktor Drbálek je zastaven stráží Němců, na jejich otázku kam jde, odpovídá že k jedné nemocné ženě do Nového Ranska. Němci ho propouštějí a tak se zdaří, že Emil Vepřovský je po několika hodinách lékařsky ošetřen.

Ale 6. května přichází k Novotným dva němečtí vojáci v doprovodu protektorátního četníka ze Studence. Četník praví k Novotnému, který těžce zraněného Emila přijmul do domu, že z nařízení německého komanda ve Žďírci, které je ubytováno v domě pana Homolky, musí tam zraněného odvézti. Strýc Novotný ví, co by Emila čekalo, mu povídá: „Emila nikam nepovezu, Emil se boje na lukách nezúčastnil" a dodává protektorátnímu četníku, že je strýcem zraněného a že v té chvíli, kdy vypukl boj, šel Emil k němu na návštěvu a na cestě od Nové Vsi na hrázi přišel k tomuto zranění. Četník ví, že konec Němců je blízký a je také Čechem, zapisuje do protokolu tak, jak strýc Novotný vypráví a odchází s vojáky, aby ohlásil na komandě výsledek rozkazu. Emil Vepřovský byl odvezen do nemocnice do Havlíčkova Brodu, kde pobyl dlouhý čas v léčení. Rány se zahojily, ale jedna noha zůstala kratší, takže do své smrti bude invalidou.

ZRANĚNÍ RUDOLFA KONFRŠTA ZE SOBÍŇOVA

Rudolf Konfrštů vyskakuje na levou stranu auta a ustupuje směrem k železnici. Když Němci počali střílet, doběhl až k nad struhou nachýlené

plané hrušni, která je v lukách v blízkosti přejezdu ke Studenci. Tam se zastavuje, pokládá pušku na větev a střílí. Poněvadž má málo nábojů a nemá kde se skrýt, přestává pálit. Ale těmi několika ranami na sebe upozornil a Němci se na něj zaměřili.

Vidí Rudolf, že je zle, těch 160 metrů od přejezdu, kde by se mohl skrýt je daleko, ale co zbývá, kmen hrušně není tak silný, aby ho mohl ochránit, proto pušku přitiskne a přikrčen běží. Jen několik metrů a bude u dráhy, při běhu cítí dvě píchnutí do stehna. Nemá čas uvažovat, co to bylo. Již je za železnicí, za náspem, tam se na chvíli zastavuje, bolest není veliká, proto se neprohlíží a pokračuje v ústupu k lesu.

Když doběhl do lesa, zalezl do mládiny a přibelhává se za ním Jirka Kafků, který je raněn do paty a má průstřel ruky. Jdou spolu do lesa, aby byli kryti a tam se konečně Rudolf prohlíží. Má nad kolenem dvě dírky z obou stran. Dvě střely mu prolétly svalstvem a zanechaly jen na obou stranách stehna po dvou slabě krvácejících tečkách. Pomáhá i Jirkovi zout boty ze zraněné nohy a potom se rozcházejí a Jirka se vleče ke Studenci, kde se chce schovat u tchána.

Rudolf si zraněné místo obvazuje a v duchu se rozhoduje o dalším jednání. Čeká, až se setmí a pod rouškou noci, se zbraní v ruce se plíží ke kraji lesa, kde naslouchá. Když nic podezřelého neslyší, plíží se k domovu, který je na pokraji vsi. Pušku schovává do komína a zablácený oblek svléká na půdě a tělesně unaven a duševně vyčerpán zážitky dne ulehá na lůžko.

KULOMETČÍK OD SOPOT

Druhé a třetí auto, obsazeno ozbrojenými civilisty, zastavilo několik metrů za přejezdem pod strážným domkem č. 17. Účastníci z těchto aut, když viděli, že boj proti přesile je marný, se snažili zachránit a krýt ústup nešťastné posádky z prvého auta. Bez velení, každý dle svého, zalehávali za násep železnice. Když ale ustupovali bojovníci z prvého auta, museli střelbu přerušit, neboť by mohli střílet do vlastních kamarádů. Brabec ze Sopot ustupuje kolem dráhy. Na návsi v Huti je skupina mužů, kteří mají pušky a jeden kulomet.

Uteklo několik minut, když poslední revolucionáři od Ždírce se skryli po domech. Na cestě u dráhy se objevují tři postavy vojáků, kteří postupují k vesnici rozvinuti a připraveni střílet. Na návsi dva muži připravují kulomet ke střelbě, že budou po nich pálit. Brabec je vyzývá, aby toho zanechali, nebo že vypálí ves. „Pojďte, půjdeme s kulometem na příhodnější místo, někam k Sopotům!" Tam za Sopoty za Babínem, na pokraji

lesa, stavějí kulomet do palebného postavení a zaměřují jeho hlaveň na silnici nad Dolečkem. Čekají až se objeví za kopcem od Sobíňova transport Němců, který za sebou zanechává u Ždírce hrůznou kapitolu dějin svého barbarství, povraždění 31 českých vlastenců.

Dlouhé minuty čekání pro kulometčíka, když se konečně objeví a za ním koňské povozy. „Pal za všechny ubité u Ždírce, za naše spoluobčany, smrt vám nenávidění, za naši svobodu", tak víří v hlavě kulometčíka, kulomet štěká - na silnici nad Dolečkem nastává zmatek - auto se převrací, vojáci skáčí do příkopů, koně s povozy se vlekou pomalu kupředu, dále k Bílku.

ZÁCHRANA A SMRT

– dle vyprávění Josefa Smejkala, drážního strážníka na domku č. 17 na přejezdu dráhy mezi Sobíňovem a Ždírcem.

Kolem třetí hodiny 5. května stojí Josef Smejkal, strážník, se svou ženou před domkem. Od Nové Vsi po dráze přichází k nim muž oblečený v civilní oblek a vleče dva kufry. Špatnou češtinou je žádá, aby ho nechali odpočinout v domku. Nežli mohou odpovědět, muž, který se ustrašeně ohlíží kolem sebe, vstupuje sám s kufry do jejich kuchyně.

Za několik okamžiků projíždí kolem těchto dvou již starších lidí nákladní auto, obsazené ozbrojenými občany, v kterých poznávají většinou tváře sobíňovských občanů. Za několik minut jedou další dvě auta, ale ty již neprojíždějí, zastavují nedaleko pod přejezdem. Než si uvědomí, co se děje, nastává střelba.

Dále vypráví Josef Smejkal: Když se strhla střelba, zamkl jsem dveře vedoucí do kuchyně, neuvědomiv si, že před chvílí tam vstoupil cizí, neznámý muž. Se svou ženou jsem se šel skrýt do sklepa, který je na dvoře a má dvoje dveře. Oboje jsem pečlivě zevnitř zavřel a oba se chvějíce jsme očekávali příští věci.

Střelba trvala asi hodinu - když ustávala, slyšíme, jak se zvrátila s rachotem brána na zem a slyšíme dupot okovaných bot. Tu ke sklepu slyšíme kroky, někdo bere za dveře a lomcuje s nimi. Když se mu to nedaří, odchází. Ale po chvíli znovu dupot, první dveře jsou násilím vytrženy, druhé držím, ale žena mi šeptá: „Pusť!" Druhé dveře se otvírají, tři němečtí vojáci na nás míří samopaly, mne vyvádějí a stavějí ke zdi. Za chvíli přivádějí moji ustrašenou manželku. Hlásím německy, že jsem strážník, měl jsem uniformu a představuji svou ženu.

Vojáci, co stojíme u zdi, prohledávají okolí domku a dobývají se do kuchyně. Kdy zjistí, že jsou dveře zamknuty, chtějí je vyrazit. Říkám, že mám klíč, tedy mně ho jeden bere a odemyká. Vidím, jak z kufrů, na kterých seděl náš nezvaný host, vstává a staví se proti Němcům a říká jim něco německy. Vojáci na něm chtějí dokumenty, on je vytahuje z kapsy a jeden Němec mu klepe na rameno a praví: „Das ist gut!"

Když nám všechno rozházeli, nábytek, peřiny, nechali nás stát a odešli bez povšimnutí. Odešel s nimi i ten neznámý. Dívali jsme se se ženou na sebe a připadali jsme si jako znovuzrození. Tento civilně oděný muž byl pravděpodobně německý důstojník, který utekl z posádky na Bílku, jež byla odzbrojena.

Když jsme byli přesvědčeni, že jsou již pryč, jdeme do domku, oba se chvějeme z prožité hrůzy a díváme se oknem na silnici. Jak se tak z okna díváme, vidíme, jak tři Němci vedou naše hochy, ti mají ruce zdviženy, první, ó hrůzo, náš Pepík, ten se chudák otáčí k domku, jakoby se s námi chtěl ještě rozloučit aspoň pohledem. Poznáváme ještě Jardu Jelínka, Lojzu Josku ze Sopot, Miloše Uchytila - ještě chlapce, sotva 16 roků starého. Je jich 8. Netušíme, že pár kroků od domku budou za chvíli povražděni.

Utekla nová hrozná hodina, večer je již blízko. Tu se otevírají dveře, do místnosti vstupuje zakrvácený muž, zaškrceným hlasem nám říká, že se jmenuje Kárník a je z Počátek a prosí nás, abychom mu zavolali lékaře a ukazuje rány. Má průstřel krku a rozbité rameno, několik průstřelů ruky. Přerývavě vypráví, že se ještě s několika vzdal, Němci je vedli k Sobíňovu, ale několik kroků od strážného domku je na pokraji příkopu pokropili samopaly a pažbami dobíjeli. Jeho také střelili, ale do krku a pažbou byl udeřen do hlavy. Tato rána se svezla, jen ho omráčila. Když se probíral, šel znovu jeden voják okolo a do skupiny povražděných znovu střílel. Kárník byl při této střelbě raněn do ruky. Zůstal ležet jako mrtvý a když vrah přešel, odplížil se do domku. Ostatní jeho kamarádi zůstali ležet mrtví na příkopě.

Volal jsem telefonem (tak dále vypráví J. Smejkal) na nádraží do Ždírce. Odpověděli mi, že lékař nemůže jíti po trati, že by ho Němci zastřelili, že je ve Ždírci vyhlášeno stanné právo, abych, jestli může, poslal Kárníka na nádraží. Trochu jsme ho obvázali a on šel. Když přicházel na nádraží, stála tam německá hlídka a chtěla ho znovu zastřelit, ale výhybkář Foitel jim to vymluvil, že prý je to drážní dělník a že šel na obchůzku po trati, dostal se do přestřelky a tím přišel ke zranění. Tím Kárníka zachránil a tam též dostal ošetření. Naložili Kárníka do auta a vezlo ho do Brodu, ale museli se vrátit, neboť bylo opět po nich střílenо. Byl tedy odvezen do Chotěboře.

Odtud druhý den byl převezen jinou silnicí do Brodu, ale přes všechno snažení lékařů se přidružil zápal plic a on podlehl po šesti týdnech. Jiří Kárník z Počátek byl skutečně zaměstnán na dráze, ale obchůzku nekonal, to byla jen dobrá výmluva výhybkáře Foitla. Jména Jiřího Kárníka a Antonína Starého z Bílku, o kterém bude projednáváno v dalších kapitolách, jsou vytesána na kamenné desce, vsazené do průčelní zdi na nádražní budově v Chotěboři.

SMRT JANA STARÉHO ZE SOBÍŇOVA

– dle svědka Josefa Šteidlera z Chotěboře a Františka Starého.

Tento Šteidler měl matku Němku a otce žida, byl také mezi českými bojovníky a byl zajat. Poněvadž uměl německy, vymluvil se, že šel po silnici do Ždírce a dostal se do přestřelky. Šel s transportem až do Chotěboře, kde byl propuštěn.

Bylo po boji. Na lukách pod Sedmnáctkou chladla těla padlých vlastenců, transport, který dokonal krvavé drama, pokračoval pomalu po silnici k Sobíňovu, z obou stran zajišťován průzkumníky. Tu od Sobíňova jde muž, pomalým krokem se přibližuje, až u Zámecké cesty se setkává s oddílem.

Proč Jane Starý šel jsi sám jediný, když všichni se kryli, co tě vedlo, že beze strachu jsi šel samostatně proti krvavým vrahům, neznajícím smilování, kterým ještě neoschla na rukou krev našich milých, které pobili o kilometr dále? Měl jsi úmysl podívati se, co se odehrálo tam na lukách nebo jsi myslel, že najdeš někoho ještě živého, zraněného a budeš ho moci ošetřiti, tak jako jsi poslal svého bratra Františka obvázat Karla Janáčka? Možná, že by se ti ten úmysl podařil, ale což sis neuvědomil, že máš v jedné kapse granát, který ti ráno dal jeden strýc, že několik nábojů ti zvoní v druhé kapse? Byl jsi takový tichý, rozumný muž, který rád cestoval, proč jsi šel tedy zemřít?

Nikdo nedá odpověď na jednu kapitolu této krvavé májové tragédie! Jan Starý došel k transportu. Velící důstojník ho staví a ptá se: „Wohin gehen Sie?“ (Kam jdete?), Jan odpovídá: „Nach Ždírec“ (Do Ždírce). Velící důstojník praví: „Abtreten!“ (Jděte!). Když Jan udělá několik kroků, Němec znovu volá: „Halt! Kommen Sie her!“ (Stát! Pojďte sem!). Dává rozkaz prohledat ho. Naneštěstí mu nacházejí v kapse granát. Přikazuje, zastřelit ho! Čtyřmi ranami je po něm střeleno. Jedna střela ho zasahuje do úst, ostatní jdou vedle, padá k zemi, pátou ranou, a to smrtelnou, je střelen

do týla. Po činu je dvěma vojáky hozen do příkopu. Hlavou, čelem, již mrtev, narazil na kámen.

Když transport prošel vsí, Bedřich Jelínek Jana Starého vytáhl z příkopu a položil ho na břeh a přikryl obličej čepicí.

Na místě u Zámecké cesty, kde byl zavražděn Jan Starý, na paměť příštím pokolením, stojí litinový kříž.

ZMATEK VE VSI

Kolona po tomto činu u Zámecké cesty pokračovala ke vsi. Na křižovatce cesty se silnicí uprostřed Sobíňova několik mužů staví do palebného postavení kulomet na roh plotu, když tu přibíhá Rakušák Miller a křičí: „Nechte toho, vypálí ves a postřílí obyvatelstvo!" Na pokraji vsi stojí auto, které přivezlo munici pro bojovníky u Ždírce. Již je pozdě - Němci se blíží k Sobíňovu.

Posádka vozu neuváženě vyhazuje z auta bedny s náboji a rychle otáčí a odjíždí k Chotěboři. Několik chlapců, studentů z Chotěboře, skáče do zahrady u Puků a zaměřuje zbraně na silnici a čeká, až Němci vjedou do vsi.

Voják Miller vyrve kulomet a utíká s ním do bytu. Alois Starý volá zoufale: „Pomozte uklidit munici, jak ji najdou, bude zle!" Nikdo se k tomu nemá, každý prchá, aby se zachránil. Jen mladá dívka, šestnáctiletá Růža Janáčková, Alois Starý a jeden student táhnou bedny a házejí je do verandy k Pukům. Chlapci ve zmatku přeskakují ploty a prchají k Sopotům. Do vsi celý uřícen vbíhá muž a volá: „Němci obkličují Sobíňov!"

Nastává nepopsatelný zmatek, silnice je v mžiku prázdná. František Starý běží na volání své ženy k svému domku. K tomuto domku, který je na pokraji vsi, přibíhá několik rodin. Všichni běží k Sopotům s úmyslem skrýti se v kostele. Na výzvu Starého však neběží po cestě, neboť by je mohli Němci vidět a po nich střílet. Rychle vyráží několik latěk v plotě. Všichni sebou nesou nějaké potraviny a utíkají k lesíčku, kryti zahradami. František Starý se dívá oknem, vidí, jak po sadě jdou Němci, uzamyká dům a zadním vchodem utíká za ostatními.

V tu dobu již Němci procházeli vsí. Kdož ví, jak by to se Sobíňovem dopadlo, nebýt vojáka Millera, Starého a dívky Růži? Skupina obyvatel doběhla do Sopot. Když ale viděla, že ke kostelu táhnou kulomet, obrátila a skryla se ve sklepě u Jonášů a vyčkávala, až přejdou Němci.

Když nastal klid, vystoupila ze sklepa a vracela se zpět k Sobíňovu. Na cestě potkávala občany, kteří se vraceli z bojiště a byli skryti po domech v

Huti nebo v lese. Jeden jim pravil, že Míla Oulicků je mrtev, a že jich tam je více.

SMRT ANTONÍNA STARÉHO, strážníka na domku č. 15 a BOHUMILA JANÁČKA z BÍLKU

Kolona Němců prošla Bílkem. V zatáčce na pokraji vesnice, z výběžku lesa vyšel ostražitě Bohumil Janáček, který ustoupil lesem od Ždírce, kde se zúčastnil boje. Na pokraji lesa vyčkal, až transport Němců projde Bílkem, aby se mohl vrátiti ke své rodině.

Když byl již ujištěn, že Němci jsou za vesnicí, vyšel z lesa. Ale za kolonou šli zajišťovací dvojice. Jak se objevil na silnici, dva vojáci, kteří právě v tu dobu se objevili na cestě od Křivého, ho zastavili. Zajali ho a provedli prohlídku a našli mu v kapse zapomenuté náboje. Ty nešťastné náboje zavinily, že tito dva gangsteři ho bez milosti zastřelili ranou do týla. Této krvavé scéně přihlížela hostinská Petrlíková se svým 12 letým synkem. Němci po zavraždění Bohumila Janáčka chtěli zastřelit i mladého chlapce, ale jeho matka jim ho násilím vyrvala a tak ho zachránila.

Antonín Starý, strážník, pozoroval ze strážnice, jak Bohumila Janáčka vraždí. Vyběhl proto ven a útěkem k lesu se chtěl zachránit, ale vrahové ho spatřili a své zbraně obrátili na prchajícího. Antonín Starý klesl k zemi s prostřelenýma nohama a bez pomoci vykrvácel, několik metrů od posledního domku vesnice.

JE MŮJ MUŽ ŽIV NEBO PADL?

Umlkla střelba - Němci prošli Sobíňovem a blíží se k Bílku. Božena Lípová, Marie Janáčková a Aloisie Dymáčková jdou hledat své muže. Tam ke Ždírci, kde prý leží ranění. U Zámecké cesty, na pravé straně na břehu uviděly prvního, ale již mrtvého, leží na zádech, jak ho vytáhl z příkopu Bedřich Jelínek, hned po přejití transportu. Čepici má na obličeji. Ženy se zastavují, nadzvedávají pokrývku z bledého a zkrvaveného obličeje a poznávají Jendu Starého. Těžko je nohy nesou dále kupředu k Sedmnáctce. Tam několik metrů od dráhy na hromadě štěrku leží tři. Několik metrů od nich ještě další čtyři muži. Hlavy rozbité, na tvářích jim zasychá krev. Všichni již nejsou mezi živými. Hrůza je pojímá, ne nejsou mezi těmito naši mužové! Dále nemohou! Oči plné slz, tělem prochází děs nad spatřeným divadlem. Vlekou se zpátky k Sobíňovu. Vrátily se domů v očekávání, zda-li jejich muži budou doma živi, nebo se doví, že se již nikdy nevrátí?

Františka Oulická, když vypukla přestřelka, se šla podívat k Sedmnáctce. U Zámecké cesty potkala dva sousedy, kteří pomáhali zraněnému Říčanovi odvléci se do vsi. Chtěla svého muže zavolat zpátky. Soused Krčál ji však poslal zpět. Po utišení střelby se ptala několika občanů, zda-li neví něco o Mílovi. Někteří věděli, že Míla padl, ale neřekli, litovali ji. Když se stále sháněla, její otec Leopold Šorf, i když se sám zachránil ústupem, šel znovu na ta místa, odkud jí přinesl potvrzení Mílovi smrti.

Schylovalo se k noci, bylo smutné počasí, pršelo. František Starý, místní obuvník, se k večeru dověděl, že jeho bratr Toník, železničář na domku č. 15, byl zabit. O druhém bratru Janovi nevěděl, že leží mrtvý na Zámecké cestě.

Kovář Ždímal se ptal mužů, vracejících se z lesa, jestli některý viděl jeho syna Jaroslava. Nikdo o něm neví!

Nad Sobíňovem se snáší noc, smutná, dlouhá, bezesná noc, pro mnoho rodin v naději i v trpném a truchlivém očekávání příštího dne. Vrátí se někdo, kdo nepřišel domů? Vrátí se živitel, syn k matce, otec ke svým dětem? Smutek, hrůza, zoufalství jako můra usedly do tmavé bezhvězdné noci, která přikryla svým jakoby pohřebním příkrovem vesničku Sobíňov.

Tam na rozkvétajících lukách pod Sedmnáctkou, kola osudu zajela do mnohých rodin z rovné cesty. V jednom dni plném nadšení z rána, hořkého smutku večer, vjel znenadání blesk smrti do chudých tkalcovských chaloupek, aby si zde, mezi dělníky práce vybral daň za svobodu, po které po šest let toužili.

Jedenatřicet mužů a chlapců tento den vykrvácelo, jedenatřicet mužů a chlapců zaplatilo svým vlastním životem to nadšení z rána, které v nich vznítilo odhodlání zbavit se vlády násilí a útlaku, jejich těla byla poseta ranami, které jim zasadili zločinci oblečení v uniformy, jejich krev skropila příkopy, luka, jen proto, že chtěli žít, pracovat v míru, starat se o své rodiny.

HLEDÁNÍ MRTVÝCH A JEJICH POCHOVÁNÍ

Paní Marie Stará (Ječmínková) do večera 5. května neměla žádné zprávy. 6. května její dcera Sylva se svým snoubencem Karlem Mackem se šli podívat do Ždírce, kde ho našli mrtvého. Obávali se jí tuto hroznou zprávu říci, ale když sama prohlásila, že je jistě mrtvý, potvrdili jí to. Paní Stará svého muže nespatřila, byl převezen v nenatřené rakvi jako ostatní 11. května.

Josef Smejkal, strážník na domku č. 17 se navečer, po všem co prožil, odvážil před domek. Viděl, jak několik metrů od domku nakládá rolník

Janáček ze Sobíňova a Malý z Nové Vsi do vozu mrtvé. Šel jim tedy pomoci. Musel smutnou práci přerušit, neboť na něho šla mdloba z hrozného pohledu na sedm popravených. Nebyli všichni na jednom místě. Dva leželi několik kroků od místa, kde je nakládali na vůz. A právě z těch dvou, kteří leželi stranou, byl jeden jeho syn Josef. To ale strážník již nevěděl, neboť odešel zpátky do domku. Dověděl se to až druhý den, že mezi popravenými byl i jeho syn.

Paní Lípová do 9. května nevěděla, co se s jejím mužem stalo. Když se po něm ptala, říkali jí, ten bude asi u partyzánů. 7. května šla svého Františka hledat, říkali, že několik mrtvých je ve Ždírci v hasičské zbrojnici. Tam ale se dovídá, že jsou již pochováni v Křížové. Ukazují jí jen různé osobní věci po padlých na zjištění totožnosti. Lípová nic mezi těmito věcmi nenachází, co by bylo jejího muže. Prosí svého švagra Lípu z Nového Ranska, aby se jel podívat do Křížové. Lípa se dostává do Křížové až 9. května odpoledne, kde chtěl najíti bratra ve společném hrobě, ale přilétlo 6 bombardovacích letadel, které spustily palbu z kulometů a potom házely bomby na německé ustupující vojsko. Lípa i s hrobařem museli utéci, neboť bomba padla i na hřbitov. Dověděla se Lípová o smrti svého muže od Františka Janáčka z Mar-kvatic, když odpoledne 9. května se šla podívat na dvě letadla Rusů, kteří přistáli na polích nad Sopoty.

Mrtvoly padlých Sobíňováků byly odvezeny z bojiště německými vojáky ještě večer 5. května do ždírecké zbrojnice. Tam je museli skládat ždírečtí hoši, když dostali rozkaz od Němců. Druhý den v neděli 6. května zhotovili truhláři Novákové rakve, do kterých je ukládali a zjišťovali jejich totožnost. Bylo jich celkem šestnáct. Tito mrtví byli převezeni rolníkem Novotným do Křížové a prozatím uloženi do společného hrobu na hřbitově u katolického kostela a zahrnuti slabou vrstvou hlíny.

9. května František Ždímal sjednal nákladní auto a jeli pro třináct padlých sobíňovských bojovníků do Křížové. Ostatní tři byli z Počátek. Dostali se jen do Ždírce, odkud se museli vrátit, neboť všechny silnice byly ucpány ustupujícím německým vojskem. 10. května jeli znovu, ale silnice byly zase plny sovětského vojska, které postupovalo do vnitrození. Až 11. května se jim podařilo objížďkou přes Nové Ransko, kolem rybníka Pobočáku, dostati se do Křížové. Ale dr. Drbálek jim zakázal, že mrtvé nesmí již z hrobu bráti. Proto si dojeli do Chotěboře, kde jim dr. Bazal vystavil potvrzení na vykopání padlých a 11. května je převezli do společného hrobu v Sobíňově, kde byli pohřbeni k těm, kteří byli pochováni již 9. května z márnice od Sopot.

KOPÁNÍ SPOLEČNÉHO HROBU

7. května přišel pro Jana Janáčka hrobař Rudolf Starý, aby šel pomoci kopat hrob pro padlé nad zastávkou u pomníku padlých z I. světové války. Bylo jich tam několik, Vít Janáček, Jan Hofman ze Sopot, Josef Starý a jiní.

Když měli vykopáno sotva půl metru hloubky, od zastávky přicházelo několik Němců. Ti se u kopajících zastavili. Na ramenou nesli pancéřové pěsti a v rukách samopaly. Jeden k nim česky pravil: „Proč jste to dělali, na konci války, tolik mrtvých!"

Za nějakou chvíli ke kopajícím přišel starosta obce Starý a upozorňoval je, aby práci raději skončili, neboť kopat u pomníku, to by mohla být provokace proti Němcům a mohli by se pomstít. Pracovníci se tedy rozcházejí do svých domovů.

Jan Janáček se u branky svého domku setkává s dvěma vojáky. Jeden mu praví: „Máš flintu?" Janáček zapírá, že nikde nebyl. On znovu na něho: „Vždyť jsme tě na Bílku viděli!" Byl to voják z bílecké posádky, kde Jan Janáček pracoval. Dále se již nevyptávali a odešli. K Hofman, když přišel z kopání domů, přišli tři vojáci. Dva mluvili česky a byli to Rakušané a ten třetí byl Němec. Chtěli na něm, aby vydal zbraň. On jim řekl, že pušku nechal na strážnici, kde byl do půlnoci 5. května. Němec ho po výpovědi uhodil do tváře a hrubě se k němu choval. Oba Rakušané Němce napomínali a odtáhli ho ze světnice.

Jan Hofman 6. května odpoledne pomáhal skládat padlé, kteří byli postříleni u Slavětína. Byli převezeni do márnice u Sopot. Dle jeho výpovědi byli hrozně zohaveni bodáky a pažbami.

Rudolf Konfršt 7. května odpoledne ležel v posteli, když přišli vojáci z bílecké posádky a sháněli zbraně. Ten se jim vymluvil, že již je 14 dní nemocen se žaludkem, a že nikde nebyl a zatím měl pušku v komíně.

– – –

V kopání hrobu u pomníku padlých se nepokračovalo. Byla vykopána nová šachta za zdí u evangelického hřbitova.

Ve společném hrobě jsou pochováni:
Vilém Bednář, Sopoty, nar. 24.8.1915
Bernard Hartman, Sopoty, nar. 8.1.1908
Adolf Henzl, Nová Ves, nar. 9.2.1925
Josef Janáček, Sobíňov, nar. 12.9.1923
Jaroslav Jelínek, Sobíňov, nar. 6.2.1916

Vítězslav Jelínek, Sobíňov, nar. 28.10.1918
Alois Joska, Sopoty, nar. 17.10.1918
Václav Konfršt, Sobíňov, nar. 11.9.1909
Bedřich Laštovička, Nová Ves, nar. 24.2.1913
František Lípa, Sobíňov, nar. 1.10.1906
Bohumil Motyčka, Sobíňov, nar. 31.12.1920
Bohumil Oulický, Sobíňov, nar. 4.8.1908
Jan Starý, Sobíňov, nar. 27.3.1909
Josef Starý, Sobíňov, nar. 4.4.1895
Josef Smejkal, Sobíňov, nar. 13.2.1915
Miloslav Uchytil, Sopoty, nar. 4.12.1928
Emil Vepřovský, Nová Ves, nar. 31.3.1890
Stanislav Zvolánek, Sobíňov, nar. 24.7.1897
Jaroslav Ždímal, Sobíňov, nar. 16.11.1920
*František Šumpich - Víska
Alois Hendl, Ždírec, nar. 1922
*Antonín Kadlec, Zhařilova Lhotka
*Ladislav Mergl, Chotěboř, nar. 1909
*Antonín Macourek, Chotěboř, nar. 1924
*František Maška, Parník u České Třebové
Karel Šupita, Bílek, nar. 10.1.1915
Antonín Kalvoda, Bílek, nar. 30.12.1919
*Klinecký, Hlinsko
*Josef Ondráček, Počátky, nar. 8.3.1912
*František Novotný, Počátky, nar. 4.12.1922
*František Odvárka, Počátky, nar. 28.2.1913
*Padlí z okolních obcí jsou pochováni v místech svého bydliště.

Josef Říčan, nar. 5.2.1922, Sobíňov, podlehl zranění, které utržil v boji u Ždírce, 3.6.1945

Jiří Kárník, nar. 2.4.1921, z Počátek, podlehl zranění, které utržil v boji u Ždírce, 11.6.1945

Josef Froš, nar. 1.10.1925, z Pardubic, byl umučen v zajetí ve Ždírci 6.5.1945

Bohumil Janáček, nar. 7.8.1892, z Bílku, byl zastřelen u Bílku po ústupu z boje od Ždírce 5.5.1945

Antonín Starý, nar. 25.5.1901 z Bílku, byl zastřelen, když ubíhal se skrýt do lesa.

– – –

Při postupu oddílu SS na Chotěboř padli na nádraží a na pokraji města tito čeští revolucionáři:

Stanislav Basetlík, 22 let
Inocenc Chybík, 37 let
Václav Janovský, 25 let
Vladimír Ležák, 18 let
Miroslav Marek, 18 let
Karel Moravec, 40 let
Jindřich Roob, 22 let
Jaroslav Strašil, 30 let
Václav Vocl, 45 let
František Záruba, 27 let
Josef Zmek, 35 let

– – –

V Hurotvě háji u vesnice Věž u Havlíčkova Brodu byli krutě umučeni 6. 5. 1945 důstojníci, kteří vedli povstání na Bílku:

Karel Pohanka, nadpor. čs. armády, nar. 3.1.1909, z Chotěboře
Antonín Mazanec, por. čs. armády, nar. 6.2.1900, z Chotěboře
Jan Bartoň, štáb. rot. čs. armády, nar. 18.2.1896

S nimi byli zavražděni v Hurtově háji:

Otakar Novotný, truhlářský učeň, nar. 19.6.1928, ze Střížova
Miroslav Halík, hodinářský učeň, nar. 13.10.1926 ze Střížova
Josef Synovec, účetní, nar. 31.12.1911, Havlíčkův Brod
Vilém Czech, prokurista, nar. 21.5.1905, Havlíčkův Brod

ZRANĚNÍ V BOJI U ŽDÍRCE

Emil Vepřovský mladší, Nová Ves, 3 průstřely nohou, 2 zranění na zádech
Emil Dvořák, Nová Ves, těžká zranění pravé nohy
Jiří Kafka, Sobíňov, průstřel pravé ruky, lehčí zranění do paty
Rudolf Konfršt, Sobíňov, 2 průstřely stehna
Karel Janáček, Sobíňov, roztržený levý bok

Josef Říčan, Sobíňov, roztržená obě stehna střelami dum-dum, po přidání tyfu zemřel

Jiří Kárník, Počátky, průstřel ruky, krku, rozbité rameno pažbou, po přidružení zápalu plic zemřel.

– – –

Po chvílích bolesti nad padlými, přišly však chvíle radosti, kdy společně celý národ dne 9. května oslavil znovuzískání samostatnosti. Byla to těžce dobytá svoboda, dlouho předlouho se bude vyprávět o Vás, sobíňovští, i o těch ostatních z blízkých vesnic, o vašem bezmezném nadšení 5. května 1945. Ať tyto paměti, které jsem sepsal dle vyprávění účastníků se stanou dokumentem vašeho hrdinství. Ať potomkům místa, kde vykrvácelo a bylo zničeno tolik mladých životů, se stanou symbolem svobody a přátelství.

Sobíňov, vesnice se šestistaletou historií, kdy již ve 14. století bojovala proti bezpráví a útlaku, kdy rytíř Jan Kohout, pán ze Soběnova se svojí družinou zničil tlupu lupičů, která dělala výpady po okolí z hradu Sokolova. Je to jen malá vesnice, ale má svou krásnou a pestrou historii, do které se zapsala i 5. května do dějin našeho národa.

O boji sobíňovských občanů proti násilí za druhé světové války 1939-1945 by se nechalo mnoho napsat, ale já ve svém spisu chci jen vyzvednouti nadšení a lásku k vlasti těch, kteří vykrváceli na sobíňovském katastru.

Abych mohl napsati tyto paměti, musel jsem vyslechnouti mnoho svědků, účastníků boje, pozůstalých a vdov. Moje práce byla ztížena, že jsem začal sbírati zprávy po 15 letech, kdy velká část účastníků boje se odstěhovala po válce do pohraničí. V roce 1960 v závodním časopise Chotěbořských kovodělných závodů bylo otištěno ve 12 číslech zkrácené toto zpracování pod názvem „Za svobodu". V okresním týdeníku "Cesta Vysočiny" v květnu 1961 bylo otiš-těno ve dvou číslech o vedoucích povstání na Bílku pod titulkem "Neza-pomeňte na nás!" Rukopis o padlých byl v roce 1961 půl roku v Krajském nakladatelství v Havlíčkově Brodě, ale tajemníkem E. V. nebyl uznán k tisku. Zkrácené vzpomínky "Za svobodu", které vyšly v závodním časopise "Plamen" byly rozmnoženy na cyklostylu (50 ks) dělníkům ve slévárně na Novém Ransku.

Nepodařilo se mi, aby na padlé byla zanechána vzpomínka v tištěné knize, proto ukládám vzpomínky své a jiných účastníků boje na lukách u Sobíňova aspoň do spisků na stroji psaných. Ať se stanou podkladem tomu, kdo bude míti větší možnosti.

Na závěr děkuji všem, kteří mi pravdivě a bez zkreslování svým vyprávěním pomohli, abych mohl toto dílko sepsati. Byl to hlavně František Kárník, rodák ze Střížova (dnes bytem v Markoušovicích), že jsem s jeho pomocí zjistil účast dvou bojovníků, kteří položili životy za vlast. Byl to jeho syn Jiří Kárník z Počátek a Josef Vondráček, též z Počátek. Bohužel nemohl jsem podchytiti podrobnosti všech padlých. Několik podrobností a popisů je v životopisech.

Mou snahou bylo aby jejich činy zůstaly zapsány!

Karel Janáček

ZA VLAST A DŮSTOJNICKOU ČEST

V sobotu 5. května 1945 v odpoledních hodinách byl obsazen vojenský prostor na Bílku českými revolucionáři. Všechno německé vojsko bylo odzbrojeno. Po nerovném boji u Sobíňova někteří bojovníci ustoupili až do vojenského prostoru a zde se střídali ve stráži, s těmi, kteří se boje nezúčastnili a zůstali na Bílku, aby bedlivě střežili obsazené objekty, i když věděli o neúspěšném a krvavém boji u Sobíňova.

V neděli 6. května, kolem osmé hodiny ranní, je hlášeno českou hlídkou našemu velitelství, že do posádky jedou auta a tanky Němců. Velitelé odboje poručík Antonín Mazanec, nadporučík Karel Pohanka a štábní rotmistr Jan Bartoň, vydávají ihned rozkaz, aby všichni ozbrojení civilisté opustili objekty. Rozkazu je uposlechnuto, aby nedošlo k dalšímu krveprolití. A tak jen tři důstojníci jdou s československou vlajkou proti přijíždějícímu transportu vyjednávat příměří. Mohou také utéci, ale čest důstojníka jim velí jednat! Místo jednání je jim vlajka vyrvána a oni hrubě biti a kopáni. Jsou ihned zajati a zaveden s nimi výslech. Postaveni ke zdi i s hejtmanem německé posádky Kytlem. Kytlovi jsou strhány dikstince a je vyslýchán, proč se s celou posádkou vzdal. Po jeho výpovědi, že prý byla přesila a mnoho partyzánů jsou tito tři důstojníci nahnáni do nákladního auta a s nimi dva chlapci ze Střížova, Miroslav Halík a Otakar Novotný, který si minulý den v sobotu zapomněl v posádce kolo - šel si pro něj. Odváží je k Chotěboři. V Chotěboři na prosbu českých důstojníků auto zastavuje na křižovatce na Havlíčkův Brod a oni jsou zavedeni do rohového domu obchodníka Němce. Touží se tito hrdinové rozloučiti se svými drahými. Ale jen št. rotmistr Bartoň má to štěstí, že jeho žena přiběhne a dostává se ke svému muži kordonem zamračených vojáků. Mnoho času jim nedávají, stačí jen mu strčiti kus chleba a již ji odhánějí.

Podává mu láhev likéru, ale jeden voják jí láhev vytrhne. Znovu jsou nahnáni do auta a odváženi do Havlíčkova Brodu, do gymnasia, kde jsou zavřeni ve sklepní místnosti. Tam v cele bez oken jsou již čtyři vězňové, starosta z Dolní Krupé František Sezemský, J. Filip z Rozsochatce, Josef Synovec, účetní a prokurista Vilém Czech z továrny Pleas z Brodu. V cele je jen v koutě hromádka kedluben a dvě bedny. Na těchto se zajatí střídají v sezení. Sezemský s ostatními dřívějšími vězni ukazují krvavé rány, které utržili při výslechu od vojáků SS. Ti jim zase vypráví, jak zabrali Bílek a diví se, že ještě v době, kdy je již kapitulace, dovolí si vojsko SS tak krutě jednat. Vzájemně se dohodnou, že si budou tykat a zvláště ti tři důstojníci si slibují, že od těch chvil budou udržovati mezi sebou bratrské přátelství. Jejich věznitelé jim nedají nic k jídlu, jen v koutě v kotli je černá studená káva a jen Jan Bartoň má kousek chleba se sádlem, který si poctivě mezi sebou rozdělují. Na smrt nikdo nepomýšlí, utěšují se, že v tak pokročilé době, z důvodů mezinárodních, si Němci nedovolí nikoho popravit. Těší se na práci v nové republice, dělají si plány do budoucna.

Ale o 5. hodině navečer Mazanec, Bartoň, Pohanka, Halík, Novotný, Synovec a Czech jsou vyvedeni z cely a znovu je s nimi zaveden výslech. Jen Sezemský a Filip jsou ponecháni v kobce, aby s hrůzou naslouchali jejich bolestivých výkřiků. Po brutálním výslechu jsou tito hrdinové odváženi po silnici na Humpolec.

Asi 10 km od Havlíčkova Brodu silnice stoupá do příkrého vršku. Na vrcholku je rozložena vesnička Věž s 500 obyvateli, které vévodí bělostný zámek a naproti přes silnici ještě výše jako ve skutečné věži, škola. Když se rozhlédneme po krajině zpátky ke Brodu, vidíme na levé straně silnice v polích malý lesík zvaný Hurtův háj. Obyvatelé této vesničky se stali před 17 roky svědky hrůzného zločinu v tomto malebném lesíku, který tam spáchali nacisté.

Je 6. května 1945 k večeru. Jarda Bárta, starý lesák, se dívá od prvních domků své vesničky. Jeho oči se zahledí nalevo do polí, k jeho zamilovanému místu k Hurtově háji. Vzpomíná, jak před týdnem od tohoto lesíka viděl přicházet několik výrostků, kteří si pohrávali s pistolemi, které tam zanechali i s uniformami vojáci-zběhové z rozkládající se německé armády. Vzpomíná na svého bratra, který zahynul v koncentráku a uvažuje, kde by se mohl zmocnit zbraně a sám také pomohl vyhnat okupanty. Najednou před jeho zrakem se objeví na státní silnici vojenské nákladní auto jak jede od Brodu a zahýbá po silničce k Bezděkovu, kde u Hurtova háje zastavuje. Uvažuje - jistě jsou to zase nějací zběhové. Jeho nohy se rozběhnou přes pole, jen aby mohl ukořistiti zbraň. Na pokraji

lesíka se zastavuje a dívá se na druhý konec hájku. Tam ze silnice auto couvá do lesa, u příkopu stojí Němec, obrácen tváří k němu, s puškou v palebné pohotovosti. Jarda Bárta chce vidět více, vylézá až k silničnímu příkopu. Tam ho však voják spatřuje, již má pušku zalícenu a po Jardovi střílí. Jarda zná v lese každý strom, každý kámen - skok a již zmizel vojákovi z očí. Ale neprchá - táhne ho zvědavost na druhou stranu háječku. Zastavuje se na pokraji houštiny, aby mohl sledovati co se děje u auta, které vjelo do lesíka. Neví, že se stane sám jediným svědkem strašného zločinu. Několik metrů od auta stojí skupina esesáků se zbraněmi v rukou, před nimi sedm mužů v zelených uniformách a civilních oděvech. Tito jsou ohnuti a rukama hrabou zem a vyhazují na stranu. K Jardovi zalétají hrubé německé rozkazy a nadávky. Je od toho místa vzdálen sotva 150 kroků. V tom vidí, jak přibíhá voják, který po něm střílel. Staví se do pozoru a něco hlásí. Pravděpodobně pokládal Jardu za partyzána. Po vojákově hlášení nastává mezi vrahy ruch a hned staví kulomet, který zaměřují na skupinu hrabajících mužů. To již Jarda leží přitisknut k zemi - neb z kulometu se vychrlily smrtící kulky, pod kterými padá sedm mužů do dvou jam, které si sami museli vyhrabat, které měly být jejich hroby. Na další nečeká, plazí se zarostlým údolím k Věži. Po kulometné dávce je chvíli ticho, až za několik chvil se znovu rozlehne několik výstřelů z pušek. Ty patřily ještě každému hrdinovi jako rána jistoty. V blízkosti vesnice se zastavuje, přikrčen za mezí čeká. Za několik minut vojenské auto ve spěchu vyjíždí z Hurtova háje a zatáčí k Brodu.

Jarda Bárta se pod tíhou prožitého divadla dovlekl domů, když se již blížila noc. Nikomu nic neřekl, bál se o svou vesničku, aby ji z pomsty Němci nezničili, když by to vyhlásil, co viděl. Prožil těžkou, dusivými myšlenkami naplněnou noc.

Ráno 7. května vstával s předsevzetím, že musí jednat, proto se vydává ke svému bratrovi. Vypráví mu, co viděl. Berou pilu, aby nevzbudili pozornost a jdou pomalu k Hurtově háji. Nejdou hned na místo popravy, ale dělají okliky, neví, jestli tam někdo nehlídá. Konečně když zjistí, že v lesíku nikdo není, přichází k tomu smutnému místu. První pohled je pro ně hrozný. Sedm mužů - sedm zkrvavených mučedníků - ve dvou jamách zhroucených, jeden přes druhého, tři v uniformě československé armády, čtyři v civilu, jeden z nich chlapec sotva škole odrostlý. Před jamami leží rozbité brýle, tmavý kabát, obálka s klíči, důstojnická čepice.

Dávají si otázku - co teď? Rozhodují se mlčet, jen starostovi to ohlásit! Jarda Bárta se k němu vydává. U starosty jsou vojáci z místního oddílu. Volá ho stranou. Vypráví, co viděli. Starosta ho prosí, aby mlčel, jinak že

pobijí všechny z Věže. Odpoledne však Bárta jede na kole do Lípy, kde má známého četníka. Najde ho a všechno mu vypoví. Ten říká ještě dvěma četníkům, nasedají všichni do auta a jedou do Hurtova háje. Tam však je již skupina lidí. Někdo zatím, co Bárta byl na četnické stanici, na to místo přišel a rozhlásil to. Četníci vyzývají ke klidu a zjišťují podrobnosti. Vyvstává otázka - co s mrtvými? „Vykopeme hrob na místě" - truhlář Jan Samuel nabízí prkna. Posílá pro ně kočího. Někdo vykřikne: „Vždyť už to musí skončit! Raději je někde schováme!" Odnášejí je asi 100 metrů od místa jejich smrti a v houštině vyřezávají mladé stromky a tam je ukládají na slámu, aby je Němci nenašli a nedali do kremace.

Dočkali se obyvatelé Věže, že hydra zločinů a násilí byla zničena. Na místě nacistického řádění postavili občané Věže pomník s mramorovou deskou: Zde padli zločinou rukou nacistických vrahů 6. května 1945 Josef Synovec, Karel Pohanka, Antonín Mazanec, Vilém Czech, Jan Bartoň, Miroslav Halík, Otakar Novotný. Čest jejich památce!

Starosta z Dolní Krupé František Sezemský a J. Filip z Rozsochatce byli 7. května propuštěni. Umučení hrdinové důstojníci i dva mladí chlapci ze Střížova byli převezeni do Chotěboře a pohřbeni 11. května na místním hřbitově. Jen košaté stromy svými větvemi se sklánějí nad jejich hroby a každému, kdo vkročí v tato místa, jakoby šeptaly: Nezapomeň! Ano - nezapomeňme těch, kteří padli pro čest a svobodu našeho národa!

ŽENY SKROMNÉ, ALE HRDINKY

– podle vyprávění žen paní Marie Staré - starostové a Marie Staré - Ječmínkové aj.

Partyzánský boj v zemi české začal mnohem později než na Slovensku a na Moravě. Důvod spočíval ve značné rozdílnosti podmínek přírodních, psychologických, ba i politických, jež všechny byly pro partyzánský boj příznivější na Slovensku, ba i na Moravě než v Čechách. V Čechách není takových hor a lesů jako na Slovensku a pak Slováci měli svoji ozbrojenou armádu, která v rozhodném okamžiku povstala proti okupantům. Ze Slovenska se boj snáze přenesl na Moravu, kde se zpočátku udržoval hlavně v pohraničních horách a lesích. První partyzánská skupina bojující přímo na území Čech zahájila svou činnost 26. října 1944, kdy nedaleko Čáslavi byla vysazena v počtu 12 ruských partyzánů, 10 mužů a 2 ženy, kádr budoucí silné brigády Mistra Jana Husa. Skupina byla vedena ruským majorem a českým komisařem. Jejím úkolem bylo organizovati v Čechách

ozbojený boj proti okupantům. Jiří Starý, student ze Sobíňova, byl mezi prvními z Čechů, kteří rozmnožili jejich řady. Počátky byly těžké. V kraji určeném za působiště byly sice lesy, ale řídké a malé. Nebylo možno se skrývati tak, jak jejich situace vyžadovala. Kraj hustě obydlen a komunikační síť železnic a silnic hustá. Fronta byla ještě poměrně hodně vzdálena, Němci zde nebyli ničím rušeni, a proto veškerou svoji pozornost obrátili na tuto skupinu. Jiné zde zatím nebylo. Posílali proti nim celé roty vojáků v obrněných vozech, s kulomety i lehkými děly. Civilního obyvatelstva užívali tím způsobem, že jim nařídili vzít na sebe bílá prostěradla, aby je na sněhu nebylo vidět a pak museli postupovat před německými řadami a volat: „Partyzáne, vzdej se!". Několikráte se s nimi utkali v boji. Skupina tehdy čítala již 18 mužů a 2 ženy. Přes bdělost Němců a přes silné posádky vojenské a četnické, natropili jim partyzáni mnoho škod, hlavně na komunikacích, lihovarech a skladech benzinů.

Těžká byla zima roku 1944 pro partyzány v Čechách. Přečkali ji, dočkali se příchodu jara a s ním značného rozšíření jejich řad. S příchodem jara však partyzáni utrpěli ztrátu, která byla pro ně velikou zkouškou. Koncem února 1945 byl ustanoven Jirka Starý zástupcem komisaře brigády na Kutnohorsku, kde se v té době nalézal i štáb. Komisař sám byl v prostoru kolem města Žďáru. V polovině března dostali spojkou dopis od svého komisaře, v němž je vybízel, aby přišli do lesního masivu kolem Žďáru, kde by jim husté lesy skýtaly lepší ochranu než řídké lesy na Kutnohorsku. Jedné březnové noci nastoupili pochod. Měli projít 30 kilometrovou vzdálenost, aby dosáhli okraje lesů i obce Leškovice, kde měli úmysl si odpočinout a příští noc pokračovati v cestě na Železné hory a pak dále na Žákovu, cíl jejich cesty.

Bylo jich skupina 6 mužů a 2 žen. Jenže u Leškovic byla skupina obklíčena německým vojskem a mimo Jirky Starého padla celá v nerovném boji. Jirka sám se zachránil, když byl poslán jako spojka k jiné skupině partyzánů, která se pohybovala v blízkosti Leškovic. Při vzpomínce na hrdinný boj partyzánů nemůžeme zapomenouti na české ženy, matky partyzánů nebo jejich spolupracovníků.

Paní Stará ze Sobíňova, matka Jirky Starého, partyzána, zástupce komisaře brigády M. J. Husa, vyprávěla, co zažila strachu o svého syna, kolikráte jej skrývala na půdě, co se jim naspravovala jejich obleků a hostila, když po nocích přicházeli, aby se mohli usušit a ohřát po splněném bojovém úkolu.

Jednou pracovala na dvoře, když tu se u ní objeví plně ozbrojený německý voják a udeřil na ni, jestli neviděla partyzány někde v blízkosti.

Jako by vedle mě udeřilo, tak vyprávěla p. Stará, vždyť právě v tu dobu jsme jich měli na půdě dvacet, kde si připravovali výbušniny. Ale rychle se vzpamatovala a odpověděla, co jen mohla přesvědčivě: „Partyzány, né, ty jsem nikdy neviděla!" Vojákovi to stačilo a odešel. „To mně spadl kámen ze srdce" povzdechla si.

Jiná paní Marie Stará, žena rolníka ze Sobíňova, vyprávěla: „Můj muž na podzim 1944, když oral na poli, přivedl si již potmě jednoho Rusa, který utekl ze zajateckého tábora v Německu. Dal mu najíst, převlékl ho a poslal do Žďárských lesů. Mnohokráte byla buď menší, jednou také 22 členná skupina u nás na půdě, kde přespávali a připravovali se na další akce. U nás to bylo velice riskantní, neboť dům stojí u státní silnice a k tomu se u nás stravovali němečtí vojáci, kteří měli pozorovatelnu nad Sobíňovem. Ani jsme si tehdy neuvědomovali nebezpečí, když na půdě partyzáni a dole v kuchyni Němci. Při jednom obědě pravil mi jeden z nich, proč vařím v tak velkém hrnci knedlíky. Odpověděla jsem, že máme na poli sjednané lidi. Jindy zase sedíme při zatemněných oknech v kuchyni, již se blíží půlnoc. Kolem stolu sedí jich sedm, mezi nimi známý partyzán Kolesnikov. Tu zastaví na silnici auto a na vrata někdo tluče, hrůza nás pojala, to je jistě gestapo! Partyzáni si připravují zbraně. Bouchání neustává! Po dlouhé chvíli, když se partyzáni skryli po domě, jde manžel na dvůr a ptá se, kdo je. Je mu odpovězeno, že řidič auta z mlékárny a že měl defekt a proto přijel tak pozdě. Byla totiž u nás tehdy také sběrna mléka.

Před 5. květnem, než odešli němečtí vojáci z pozorovatelny nad Sobíňovem k posádce na Bílek, pravil nám ten, kterému se zdálo podezřelé naše vyvařování, že ví, že jsme skrývali partyzány, prý to poznal podle pachu, který po nich zůstával. Nebylo se čemu diviti, že partyzáni byli nasáklí, vždyť žili jako ti tuláci po lesích, po půdách, po stodolách. Pořádně si nemohli ani upravit svůj zevnějšek.

Nezapomeňme obětí a strádání našich lidí v době válečné, kteří s nasazením svého života pomáhali v boji proti okupantům!

Nezapomeňme ani toho, že pak brzy po válce se jim vládnoucí mnohým odměnili za všechno vystěhováním ze svých statků, vězněním, pronásledováním a ve stáří ubohou almužnou!

To by však byla druhá kniha, též se smutným obsahem.

Poznámky a opravy:

Zážitky na straně 16 - film života a výzva k ústupu ve sledu, správně uvedeny v ZÁVĚRU.

Rozšíření událostí 5. května 1945 v Sobíňově a okolí, pozdější vyšetření podrobností, svědecké výpovědi ke tragédii u Slavětína, dne 6. května 1945, podminování muničních skladů a zabránění jejich destrukce, zábrana členy odboje rozmístění německých odstřelovačů na Železných horách, odmítnutí rozkazu generála k boji, a složení zbraní německých vojáků dělostřelecké baterie v prostoru Golčův Jeníkov - Ronov nad Doubravou, po zásahu revolučních sil, letáková hrozba ruského velení Němcům ke kapitulaci - nesloží-li zbraně, budou nasazeny všechny dostupné zbraně ke zničení odporu - zvláště v našem kopcovitém terénu, a další zprávy týkající se ukončení války, jsem uvedl v pěti silných svazcích. Uvedené poznatky ve spisu ZA SVOBODU jsou jenom jednotlivým zkráceným zpracováním, zaměřené na lokální události.

ŽIVOTOPISY

JOSEF JANÁČEK, Sobíňov č. 27

Narodil se 12. září 1923. Bydlel v Sobíňově č. 27. Chodil do školy v Sopotech. Byl tkalcem, za války pracoval jako dělník v Havlíčkově Brodě na letišti a později v továrně na St. Ransku. Byl svobodný. Jeho povaha: měl talent k malování a touhu státi se důstojníkem. Tato jeho touha nebyla naplněna, poněvadž před válkou jeho otec byl jen domácím tkalcem a mimo Josefa měl ještě pět dětí, takže ho nemohl dáti na studia. Přišla válka a smrt jeho otce v roce 1941, tak jako nejstarší musel se starati o rodinu. Josef Janáček byl štíhlé postavy, 170 cm vysoký, hezký, rád zpíval, nejraději smutné a tesklivé národní písně. Byl vůbec povahou snílek. Byl veliký vlastenec, mluvil rád o naší krásné vlasti, hodně projel na svém kole, nejraději po hradech a zámcích. Ke konci války snil jen o přijetí k partyzánům. 1. května 1945 měl býti přijmut se svými kamarády Slávou Jelínkem, Jiřím Jelínkem a Mílou Karlem, byli již připraveni na určeném místě ve studenckém lese, kde měli vyjednáno s partyzánem Karlem Paldusem z Nové Vsi, že na ně bude čekat, ale on pro ně nepřišel. Tak přišel 5. květen a Josef Janáček teprve ve věku 21 let, pln nadšení pro vlast, šel pomoci vyhnat okupanty. Při ústupu byl střelen do hlavy a byl na místě mrtev. Byl nadšený pro vlast a padl pro ni!

Čest jeho památce!

VÍTĚZSLAV JELÍNEK, Sobíňov č. 28

Narodil se v den, kdy se náš národ vymaňoval z moci Habsburků, v den, kdy celý náš národ jásal, slavného 28. října 1918. Že se narodil v tento den, dostal jméno Vítězslav. Chodil do školy v Sopotech. Bydlel v č. 28 v Sobíňově. Byl továrním dělníkem. Za války pracoval v továrně fy Eckhardt v Chotěboři. Před nasazením do Říše v muničních skladech na Bílku. Přišel 15. březen 1939, kdy se nacisté zmocnili Československa, česká mládež musela odejít na rozkaz vládců německé říše do nenáviděného Reichu, kde museli pracovat pro "vítězství na všech frontách". Vítězslav Jelínek byl též v roce 1941 nasazen. Ve žních 1942 na žádost pomoci o žních rodičům dostal dovolenou, ale již se do říše nevrátil. Skrýval se u sousedů, hlavně v č. 27, kde spával na půdě. Přišla revoluce, kdy on po dlouhém skrývání a strádání byl mezi prvními a se zbraní v ruce šel osvobozovat okres od Němců. Při boji u Ždírce padl na prahu nově se rodící svobody.

Jeho povaha: Byl to veselý chlapec, drobný postavou, samý smích, vtip, samý zpěv. Když se ho někdo zeptal, jak jsi stár, odpovídal, jako republika. Jaká shoda okolností, spatřil světlo světa při zrození svobody a padl, když se znovu národ vymaňoval z nacistické poroby.

JAROSLAV JELÍNEK, Sobíňov č. 28

Narodil se 6. února 1916. Vychodil obecnou školu v Sopotech. Byl rolníkem a po svém zemřelém otci hospodařil na 4,30 ha. Byl svobodný, ale měl snoubenku a po válce se chtěl ženit. Stále toužil býti větším rolníkem, aby si mohl koupiti koně, které měl velice rád. Když se mu jeho sen nemohl splnit, aspoň si zapřahal krávy na dvě opratě a vůz si upravil se sedadlem jako koňský. Byl náruživý turista po naší vlasti. Jezdil se obdivovat jejím přírodním krásám. Byl samoučený krejčí, dokázal si ušíti prádlo i svrchní oděv. Byl vojákem 3 týdny, neboť narukoval v únoru 1939. Poněvadž 15. března 1939 přišli Němci, byl demobilizován. 5. května 1945 byl u Ždírce zajat a krutě umučen u strážného domku č. 17. Měl dvě bodné rány do krku a na 40 ran bodákem do břicha a na jedné noze uřezáno kus svalu na stehně. Když ho jeho matka chtěla upravit do rakve, vypadl mu mozek, neboť měl týl uražen, pravděpodobně střelou dum-dum.

VILÉM BEDNÁŘ, Sopoty č. 19

Narodil se 24. srpna 1915 v č. 23 v Sopotech. Oddaný s Boženou Harusovou 13. června 1943. Padl 5. května v boji u Ždírce. Jaká je strašlivá válka - byl synem Viléma Bednáře, hostinského ze Sopot, který padl v I. světové válce roku 1917. Byl pekařem v Sopotech.

Na jeho hrobě je krásný verš:

Život, tu píseň skřivánčí,
meč smrti rázem umlčí!

ALOIS JOSKA, Sopoty

Narodil se 17. října 1918. Chodil do školy v Sopotech. Byl dělníkem. Posledně pracoval v Chotěboři u fy Eckhardt. Byl ženat s Ludmilou Sedlákovou z Kohoutova. Ženil se 13. června 1942. Měl dvě děti a třetí se narodilo po jeho smrti. Byl nevoják, ale šel také na Bílek s Vilémem Bednářem, Milošem Uchytilem a Bernardem Hartmanem (viz kapitolu o odzbrojení Bauleitungu). Dostal se ke Ždírci, kde byl zajat a zabit u strážného domku č. 17. Ještě 5. května večer jej jeho žena spatřila, měl rozbitou hlavu pažbou.

FRANTIŠEK LÍPA, Sobíňov č. 47

Narodil se 1. října 1906 na Novém Ransku. Chodil do školy ve Ždírci a do Křížové. Po vychození se vyučil truhlářem u Jana Dvořáka z Nové Vsi. Pracoval na různých místech např. Kyšperku a jinde. Byl vojákem. Po vojně se oženil s Boženou Šťastníkovou, která se narodila v Rusku v Kišiněvu v roce 1907, kam odešli její rodiče za prací. Před sňatkem byl nějaký čas nezaměstnaný. Při sňatku v roce 1928 jako "svatební dar" dostal práci na pile ve Ždírci. Po čtyřletém manželství si koupil domek č. 47 na dluh, který splácel 11 roků. Ve svém volném čase se zabýval na své zahrádce včelařením a pěstováním stromků. Chtěl se naučiti hrát na trubku, již chodil na hodiny, ale neměl na nástroj, musel se toho zřeknouti. Povahy byl mírné a spravedlivé, že dodnes sousedé na něho rádi vzpomínají. Padl u Ždírce 5. května 1945.

JAN STARÝ, Sobíňov

Narodil se 27. března 1908. Chodil do školy v Sopotech. Vyučil se pekařem v Havlíčkově Brodě. Většinou dělal pekařinu, za války jako pomocný dělník. Byl svobodný, tichý člověk, nenáročný. Rád cestoval po poutních místech a hradech. Koupil si parcelu vedle domku svého bratra Františka Starého, obuvníka č. 97. Na této parcele měl rozestavěný domek, v kterém chtěl provozovati pekařskou činnost. Jan Starý se boje nezúčastnil, zdržoval se v tu dobu v Sobíňově (viz kapitolu "Zranění a smrt J. Říčana). Když umlkla střelba, šel sám jediný z neznámých důvodů ke Ždírci. U Zámecké cesty byl zastřelen. Na tomto místě je litinový křížek.

Budiž mu země lehká!

JOSEF ŘÍČAN, Sobíňov

Narodil se 5. února 1922. Do školy chodil v Sopotech. Po vychození se šel učiti holičem do Chotěboře. Po krátké době ale učení přerušil. Potom pracoval na různých místech jako pomocný dělník, nakonec před revolucí u fy Eckhardt. Dvakráte měl být nasazen do Říše. Poprvé, když měl jít, šel raději pracovat k sedlákovi do Bezděkova a podruhé šel k lékaři a ten ho poslal na rentgenické vyšetření do Brodu. Tam mu ale sdělili, že přístroj mají rozlámaný, aby přišel až za týden. Vrátil se tedy zpět do továrny v Chotěboři, kde byl přijmut do práce, když odešel od sedláka. Poněvadž se válka chýlila ke konci, svůj odjezd do Říše všelijak prodlužoval, až přišel 5. květen.

Byl povahy veselé, rád zpíval a tančil. Měl úmysl koupiti si harmoniku, neboť měl hudební talent, ale za války ji nemohl sehnati. Byl též sportovcem, hrával kopanou za sportovní klub v Sobíňově. V sobotu 5. května mu končila týdenní dovolená. V dopoledních hodinách přišli z lesů partyzáni. Nasedl s nimi do auta (viz kapitolu "Pokus o odzbrojení vojenského vlaku"). U Ždírce byl raněn a když se rány zacelovaly, dostal tyfus a zemřel 3. června 1945.

BOHUMIL OULICKÝ, Sobíňov č. 80

Narodil se 4. srpna 1908 v č. 26. Chodil do školy v Sopotech a do měšťanské v Chotěboři. Vyučil se pekařem u svého otce Karla Oulického. Pracoval doma v č. 26 až do své smrti. Byl vojákem.

Povahy byl šlechetné, s talentem k malování, rád se vzdělával, mnoho četl. Oženil se s Františkou Šorfovou ze Sobíňova č. 80 dne 11. srpna 1933. Po svatbě bydleli v č. 80. Měl dvě děti, 2 chlapce, Karlovi bylo 8 roků, Jarkovi 2,5, když ho z rodinného kruhu vyrvala krutá smrt.

Zůstaň mu paměť.

JOSEF STARÝ, Sobíňov č. 12 (Ječmínek)

Narodil se 4. dubna 1895 v Sobíňově č. 37 jako syn tkalce a domkáře Josefa Starého. Vychodil obecnou školu v Sopotech. Byl tkalcem. Byl v I. světové válce od roku 1915 až do roku 1921. V zajetí v Rusku se přihlásil do legií. V roce 1927 se oženil s Marií Starou ze Sobíňova č. 12 a stal se rolníkem. Měli dvě děti, Sylvu a Proslava. V druhé světové válce spolupracoval s partyzány (viz kapitolu "Ženy skromné, ale hrdinky"). Josef Starý přežil šest roků v první světové válce, v druhé riskoval život svůj i své rodiny, a když se vlast dostávala z německé poroby, položil svůj život za svobodu národa.

JOSEF SMEJKAL, Sobíňov č. 17

Narodil se 13. února 1915. Chodil do školy v Sopotech a na měšťanku v Chotěboři. Vyučil se řezníkem u Františka Jehličky v Hlinsku. Po vyučení pracoval jako tovaryš v Pardubicích. Na vojnu šel jako dobrovolník, kde sloužil ve Vysokém Mýtě jako dělostřelec. V roce 1939 se oženil s Marií Starou ze Sobíňova, jenže za dva roky ovdověl. V roce 1943 se znovu oženil s Hermínou Hlineckou. Bydlel v domě č. 17 v Sobíňově, kde se živil hospodářstvím. Byl zajat u Ždírce a popraven u strážného domku č. 17.

JAROSLAV ŽDÍMAL, Sobíňov

Narodil se 16. února 1920. Vychodil obecnou školu v Sopotech a měšťanskou v Chotěboři a 2 roky průmyslové školy v Pardubicích. Vyučen kovářem v Pátku u Poděbrad. Byl svobodný, stár 24 roků. Pracoval v továrně na Starém Ransku. Byl zabit u Ždírce.

ADOLF HENZL, Nová Ves č. 155

Narodil se 9. února 1925. Chodil do školy v Sopotech a na měšťanku v Chotěboři. Vyučil se řezníkem u Jaroslava Henzla v Nové Vsi. Posledně pracoval na Starém Ransku. 5. května pomáhal na porážce u řezníka Milfeita ve Ždírci. Přiběhl domů kolem 12 hodiny polední ze Ždírce celý uřícený a ačkoliv byl matkou zdržován, aby nikam nechodil, odešel na Bílek a již se nevrátil. Padl v boji u Ždírce. Jeho matka vyprávěla: „Již jsem ho více nespatřila, neboť byl odvezen a pochován v Křížové, až teprve 11. května byl s ostatními v nenatřených rakvích převezen do společného hrobu do Sobíňova, kde nebylo povoleno rakve otevřít."

FRANTIŠEK NOVOTNÝ, Počátky

Narodil se 4. prosince 1922 v Počátkách. Chodil do školy v Počátkách a na měšťanku v Chotěboři a do zemědělské v Hlinsku. Pracoval v továrně v Chotěboři, za války v muničních skladech na Bílku. Byl nasazen do Německa, odkud ke konci války utekl. Jeho otec vyprávěl: „Když viděl, že se válka chýlí ke konci, tak ujížděl z Německa. Na hranicích vlak zastavil, byla prohlídka. Zavazadla nechal napospas a schoval se do záchodu a čekal, jak to dopadne. Projel. To prý mu spadl kámen ze srdce, když se dal vlak znovu do pohybu."

Byl doma sotva týden a říkal otci, že se dá k partyzánům. On mu to vymlouval, že to není legrace vzít pušku a jít, že to je cítit hřbitovem a vyprávěl mu různé příhody, které zažil jako voják v první světové válce v Rusku. František svého otce poslechl. Ale přišel 5. květen, když přišla

zpráva, že je mír, nedal se udržet, skákal radostí a nemeškal, sedl na kolo, bez oběda ujížděl k Chotěboři. Dostal se ke Ždírci a byl v boji zabit. Jeho otec musel obcházet německé úřady, aby ho již mrtvého mohl dovézti domů a pochovat. Měl čtyři rány a uražen levý spánek.

JIŘÍ KÁRNÍK, Počátky

Narodil se 2. dubna 1921 v Počátkách, chodil do školy v Počátkách, do měšťanské v Chotěboři. Po skončení školní docházky se vyučil pekařem u Šulce v Malči. Když se vyučil, bylo to již ve válce, tak byl nasazen do Německa a to počátkem roku 1942. Pracoval tam při řemesle ve vojenských pekárnách, pekli vesměs suchary. I domů někdy jezdíval. Hlad neměl. Bydlel v české rodině. Až ty nešťatsné nálety. Zvláště ke konci války nebylo jedné noci, aby nemuseli do krytů. Celé ulice byly demolovány. Začátkem roku 1945 z Vídně utekl a již se tam nevrátil. Tehdy již Němci uprchlíky nevraceli. Přihlásil se proto na práci na úřadě a pracoval na dráze na úseku Havlíčkův Brod - Hlinsko. Vlastně to byla práce taková, za noci partyzáni vyhodili někde most a ráno jej šli znovu stavět.

Jiří Kárník 5. května odešel také bojovat. Byl jediný, který přežil popravu zajatých, ale k jeho zranění se přidružil zápal plic a on zemřel 11. června 1945.

JOSEF VONDRÁČEK, Počátky

Narodil se 8. března 1912 v Hařilově Lhotce, posledně bytem v Počátkách. Byl synem chudých rodičů. Vychodil obecnou školu. Oženil se v srpnu 1941 s Boženou Královou. Zůstaly po něm 2 děti. Malému Jiříkovi bylo v dubnu 1945 rok, druhý se narodil 3 měsíce po jeho smrti. Vojákem nebyl. Pracoval v Chotěboři jako skladník u družstva Sativa. Poslední dobou byl nočním hlídačem. 5. května přišel ráno z noční hlídky. Ještě se nedostal ke spaní, dověděl se o konci války. I když nevyspalý, převlékl se do svátečních šatů a sedl na kolo a odjel do Chotěboře. Od té chvíle jeho žena o něm nevěděla. Domů se ten den nevrátil. Tak J. Vondráčka počali hledat. Až po několika dnech našli stopu v Sobíňově u starosty. Starosta jim ukázal ústřižky šatů některých padlých, u kterých nebyla zjištěna ještě totožnost. Ti byli pochováni v Křížové. Po třech týdnech byly převezeny tělesné pozůstatky Josefa Vondráčka do Chotěboře a tam na hřbitově pochovány.

FRANTIŠEK ODVÁRKA, Počátky

Narodil se 28. února 1913 v Bílovci. Od dětství bydlel v Blatné u Hlinska. Vychodil obecnou i měšťanskou školu v Hlinsku. Po vychození se

vyučil pilníkářem v Hlinsku, kde pracoval do vypuknutí války. V roce 1940 byl nasazen do Německa. 17. srpna 1940 se oženil. V Německu pracoval do roku 1942. Dostal se domů s nemocným žaludkem a dr. Bazal mu vycházel vstříc a uznával nemocným do té doby, než ho německá firma propustila. Od roku 1942 pracoval jako soustružník kovů v továrně v Chotěboři až do vypuknutí revoluce. 5. května měl právě naštípnutý kotník a byl jako nemocný doma. Nohu měl ve škrobovém obvaze a špatně se mu chodilo. Jakmile uslyšel, že je konec války, nebyl k udržení. Přes domluvy své ženy sedl na kolo, své ženě dal "S Bohem" a jednou nohou šlapal a odejel k Chotěboři. Dostal se s bolavou nohou ke Ždírci, kde byl zajat a popraven u strážného domku č. 17. Po Františku Odvárkovi zůstala vdova a dvě malé děti, třetí, které se narodilo po jeho smrti, bylo ze žalu rodičky mrtvé. František Odvárka spí svůj sen na hřbitově v Chotěboři.

FRANTIŠEK DOČEKAL, Nová Ves č. 141

Narodil se 5. listopadu 1921. Chodil do školy v Sopotech a do měšťanky v Chotěboři s vyznamenáním. Vyučil se soustružníkem kovů na St. Ransku, kde též i pracoval po vyučení. Byl svobodný. Hrál na housle, flétnu a trombon. Byl nasazen do Německa 27. 11. 1942. Dostal se do Magdeburgu k firmě Junkers - Werkheim 9, Stube 42, Rothense-Havelstrasse. Tam pracoval jako soustružník. Čeští dělníci si v Německu utvořili hudební soubor, v kterém hrál i František Dočekal. Bohužel, tento nadaný chlapec se nedožil návratu do vlasti. 1. srpna 1943 se šel v neděli koupati do Labe, kde zrádné vlny této řeky jej pohltily a přinesly smrt jeho mladému životu. Dle dopisů jeho kamarádů a spoludělníků, které psali po této události jeho zdrceným rodičům, zaznamenávám a přidávám k tragédii našich sobíňovských padlých. Neb nezahynul-li přímo pro vlast, zemřel proto, že jeho život byl přenesen násilně od svých rodičů, do nehostinné ciziny, kde s mnoha jinými kamarády musel těžce pracovat až 12 hodin denně, v neděli i ve svátek, kde mnohokráte byli rušeni z nočního spánku poplachy a nálety, kde jejich život visel na vlásku. Těžko se dostávali domů na dovolenou. Jejich úděl byla jen práce pro "Velkoněmeckou říši", která v té době utápěla v krvi národy Evropy.

Z několika dopisů jeho kamarádů, kteří s ním sdíleli totální nasazení v Magdeburgu vybral a shrnul jsem poslední chvíle jeho života, života těch mladých chlapců, kteří se postarali, aby jeho tělo bylo důstojně uloženo v cizí zemi.

Josef Tesák ze Starého Ranska, jeho spoludělník a přítel, píše 2. 8. 1943 svému strýčkovi a tetě:

Nyní Vám musím oznámiti smutnou zprávu, která se zde včera 1. 8. 1943 přihodila. Byla krásná a parná neděle, seděli jsme dopoledne na trávníku a mezi námi též František Dočekal ze Sobíňova. Vyjednali jsme si, že se půjdeme odpoledne všichni vykoupat. Šli většinou samí muzikanti a pro Františka jsme se též stavovali. Ten nám ale řekl, že on půjde s chlapci z jeho světnice koupat se do Labe, že on do rybníka, jak jsme chtěli my, nepůjde. Přemlouval jsem ho, že je tam voda od oleje, jak tam jezdí parníky a hrozná špína. Vše bylo marné. Trval na svém. Šli jsme tedy bez něho k rybníku.

Večer se naše skupina vrátila v 6 hodin a potom šla do sálu, kde měla večer hrát. Skoro všichni muzikanti tam už byli, ale František stále scházel. Najednou přišel Otta a říkal mi, že se František Dočekal v Labi utopil. Běžel jsem se podívat na jeho světnici a když doma nebyl, natáhnul jsem rychle plavky (koncert se již konal) a ten chlapec, který tam odtud přišel, mě tam musel rychle dovést. Na cestě jsem potkal hochy, kteří se tam s ním koupali, ale zpět nesli už jenom jeho šaty. Ještě jsme zrychlili a když jsme přišli na místo, kde se to stalo, hned jsem viděl, že tato voda je jen pro výborné plavce. Vlny byly jako na Řece při větší vichřici a strašný proud (Řeka - rybník za St. Ranskem). Asi uprostřed stály zakotveny parníky. Vrhnul jsem se do vody, prohledal lana od parníků, není-li tam zachycen, ale běda, proud mě vzal a odnesl asi 300 metrů od místa, kam jsem původně mířil. Připlaval jsem ke kraji a šel znovu, teď už 400 metrů nad parníky a tak jsem se po proudu k nim dostal. Potopil jsem se hluboko podle lan i boků lodí, ale vše bylo marné. Asi po hodinovém pátrání pod vodou mezi parníky jsem to vzdal, protože ho jistě unáší proud, snad ještě stále kupředu. Oznámili jsme to hned labské policii a nyní musíme čekat, zda-li se snad jim podaří ho najít. Ten den se tam utopili tři: František Dočekal, jeden Francouz a jedna dívka Němka. Podle vyprávění těch, kteří tam s ním byli: Šli do vody a František Dočekal poslední, žádný se po něm neohlížel, až najednou mezi nimi nebyl, tak ani nevědí, jak utonul. Věřím, že kdybych tam byl, tak jsem ho nikdy neopustil. Minulou neděli jsem vytáhnul též jednu Němku.

S Františkem jsme byli velcí kamarádi. Dělali jsme vedle sebe na mašinách, do továrny i z továrny spolu, též i někdy jsme spolu vařili škubánky. On je měl rád. Je mi teď hrozně, nemohu ani spát, stále na něho myslím. Dočekalům ani o tom psát nebudu, protože je to hrozné, kdybych jim měl oznámit takovou ránu. Poslali jsme telegram a budete-li moci, řekněte jim to vše.

Váš Pepa

12. srpna 1943 píše jeho rodičům jeho mistr Němec Artur Dehn.

Překlad z německy psaného dopisu:

Milá rodino Dočekalova! Když mi bylo hlášeno neštěstí Vašeho milého syna Františka, nemohl jsem tomu uvěřit. Nutí mě ta okolnost, že já svého spolupracovníka nikdy více nespatřím. Co Vy, milá rodino Dočekalova, ve vašem synovi ztrácíte, cítím já z plného srdce s Vámi. Též já jsem mého nejmladšího syna ztratil ve válce a dovedu si představit tuto těžkou hodinu pro Vás. František u mě pracoval a já byl jeho mistr a jeho milý a poctivý charakter, jeho pilnost jsem poznal a cenil. Frantík byl můj nejlepší dělník. Já jej budu míti ve stálé paměti. V nejbližší době půjdu s jeho kamarády okrášliti jeho hrob. S opravdovou účastí a hlubokou soustrast s Vámi cítí Váš Artur Dehn, Magdeburg, Kurfürstenstr. 8.

Tělo Františka Dočekala vyplavily vlny Labe u Lostau, asi 25 kilometrů za Magdeburgem. Pohřben byl v Hohenwarthe. Jeho spoludělníci a spolumuzikanti uspořádali na jeho památku pietní večer. Vyjímám z druhého dopisu psaného 25. 9. 1943 od Josefa Tesáka:

Předně něco o pietním večeru. Právě minulou sobotu jsme dělali koncert, spojený s proslovem dirigenta a tříminutovým tichem s povstáním. Přitom zazpívali tři hoši píseň "Odešel kamarád". Bylo v té chvíli takové ticho v sále, jako v kostele. Nám hudebníkům bylo takové smutno, že další nálada ku hraní byla tatam. Stále se ještě nemůžeme zbavit dojmu, že náš drahý Frantík nám odešel a že se již nikdy nevrátí.

Dále píše Josef Tesák, že výtěžek koncertu 2700 K a sbírka provedená na lágru 5000 K, tj. dohromady 7700 K, že z toho pořídí pomník na hrob Františka Dočekala. Josef Tesák a jeho nejbližší kamarádi chodili Františkův hrob upravovat, nasázeli na něj kytky a starali se celou dobu, dokud v Německu byli. 7700 K, za které chtěli jeho kamarádi postaviti pomník, poslali jeho zdrcenému otci, neboť otec Františka si přál převoz jeho tělesné schránky do rodné obce. Ale ani postavení pomníku, ani převoz se neuskutečnil, neboť válka trvala ještě dva roky a jeho kamarádi z Magdeburgu byli rozstrkáni na jiná místa a nebo zběhli do Čech, kde se do konce války skrývali.

František Dočekal spí svůj sen v daleké cizině, daleko od rodné vesničky na malém hřbitůvku v Hohenwarthe, v klidu, který ve svém životě neměl. Jeho muzikantská duše nedala mu jej. Raději nejedl, jen když měl svoji muziku. Za tu by dal snad všechno. Každý, kdo ho znal, musel ho míti rád. Nedovedl nikoho zarmoutit a jeho přirozená veselá povaha dovedla tak dobře zahánět chmury a nejistoty dnů všech jeho kamarádů.

Budiž mu ta cizí země lehká!

KVĚTNOVÉ DNY 1945 V OUDOLENI A VE SLAVĚTÍNĚ NA CHOTĚBOŘSKU

I Oudoleň a Slavětín, malá vesnice na Chotěbořsku, se zapsaly do dějin národního odboje svými oběťmi a bojem za svobodu.

Do Oudoleně přivezl zprávu o povstání českého lidu občan Alois Kryštůfek, který byl 5. května v Chotěboři. Hned byly zapnuty bateriová radia a jiné přijímače, poslouchaly se zprávy z Prahy. Lidé z celé vsi se seběhli a rokovali o těchto událostech. František Zvolánek přiběhl ke shromážděným občanům a hlásil, že viděl u Kafkova vrchu na státní silnici vojenské nákladní auto s dvěma vleky (Oudoleň je vzdálena od státní silnice Ždírec - Havlíčkův Brod 1 kilometr). Skupina mužů se rozhodla dostati se k autu a zmocniti se ho. Postupovali k němu beze zbraní, úvozem, polmi a lukami. Když se však přiblížili asi na 200 metrů, ze silničního příkopu vystoupila rojnice německých vojáků, kteří po nich počali střílet. Oudolenští ustoupili beze ztrát zpět do vsi.

Netrvalo však dlouho a to samé auto s dvěma přívěsy přijelo do vsi, bez vojáků. V autě byl jen civilní řidič Němec. Na vozech náklad motocyklů a sudy pohonných látek. Šofér byl ihned zajat a prohledán. Měl jen dýku, která mu byla ponechána, když prosil, že ji má na chleba. Vojenské motocykly, některé s přívěsem, byly složeny a ti, co uměli řídit, je startovali a projížděli. Německému řidiči bylo nařízeno zajeti s autem k domu starosty Zvolánka, kde byly složeny i sudy.

V odpoledních hodinách přišla do Oudoleně zpráva, že je potřeba vojáků na obranu Bílku, kde se čeští revolucionáři zmocnili kasáren a muničních skladů. Na odvoz dobrovolníků z Oudoleně bylo použito ukořistěné auto, které musel řidič Němec řídit. Jeli s československou vlajkou až k Bílku, kde Němec snad úmyslně nebo z rozčilení rozbil rychlostní řazení. Auto potom nebylo pojízdné. Posádka vystoupila a pěšky došla do kasáren, kde však již bylo zbraní málo. Někteří se přece ozbrojili a s těmi se vrátili do Oudoleně, aby kolem obce postavili stráže.

Zatím se ve vsi uklízely sudy, neboť se nad lesy objevilo německé letadlo, které nízko kroužilo i nad vesnicí. Bylo posláno z letiště Havlíčkova Brodu na výzvědy.

V neděli 6. května brzo ráno, když se střídaly stráže, přijel neznámý ozbrojený muž na koni s příkazem stavět zátarasy na hlavní silnici. Policajt Štefáček, zvaný Makes, hned tuto výzvu vybubnoval. Karel Jimramovský, kterému se podařilo utéci z Bílku, kde se Němci znovu zmocnili muničních skladů, vymlouval shromážděným mužům, kteří se na tuto výzvu rozhodli jíti kácet stromy přes silnici, aby nikam nechodili. Přesto skupina

asi deseti s pilami a sekerami šla. Když docházeli ke státní silnici, potkali dva občany z Horek, Poulu a Šímu, kteří šli od Jitkova. Ti je znovu zrazovali z jejich úmyslu a vyprávěli, že v Jitkově mluvili s českým důstojníkem, kapitánem z Chotěboře, který odsuzoval stavění zábran. Prý je stejně Němci obejdou a budou za to vypalovat vesnice a zabíjet lidi. Prý lepší napadat vojáky střelbou z lesů a tím jim znemožňovat postup na bojující Prahu. Přes všechna varování několik mužů z Oudoleně se dostali na místa, kde již slavětínští pracovali na zátarasách. I ve Slavětíně byl vybubnován příkaz všech mužů od 18 let na stavění zábran.

Albín Janáček z Oudoleně, starý kulometčík, byl poslán v 5 hodin ráno starostou vystřídat obsluhu kulometu, který byl umístěn v místech stavění zábran. Zjistil, že kulomet je špatně umístěn a že je to stará zbraň, která se zasekává. Kulometčík neměl přehled na silnici k Novému Ransku, aby mohl zajišťovat pracující na zásekách. Na opravu a nové umístění kulometu nebylo již času. Na silnici na kopečku od Jitkova vyjelo nákladní auto. Muži, kácející stromy, se kolem auta seběhli. V autě byli dva muži v civilu a jedna žena mluvící česky a německy. V té chvíli, když byli muži kolem auta, z družstevních lesů vyrazili vojáci. Jen několika našim se podařilo dostati se na druhou stranu silnice, kde je skryl les. Ostatní bez možnosti krytu a bez zbraní utíkali ke Slavětínu. Střelbou Němců byli zabiti na místech zábran občané ze Slavětína Josef Nikl, Václav Servít, Josef Matoušek, Rudolf Novotný, Karel Prostřední a Václav Kolouch. I František Horák se synem Josefem, kteří jim právě nesli snídani a dostali se do smrtící střelby. Na samém okraji lesa byli zastřeleni František Janáček a Šorf z Oudoleně. Padl i Josef Bureš, který šel po silnici od Nového Ranska, podívat se domů do Oudoleně, kde jeho žena očekávala narození dítěte. Oudolenští, kteří se dostali do lesa, se snažili dostat do své vesnice. Při pokusu, kdy museli přeběhnout kilometrovou vzdálenost, bez krytu na lukách, byl zabit student Jan Bureš a zraněn Albín Janáček do levého ramene. Štefáček byl střelen do stehna a jeho kamarádi ho odtáhli do Střížova. Slavětínští, kteří utíkali k vesnici, byli pronásledováni esesáky až do vsi. Na pokraji zapálili Medovu stodolu a obklíčili Slavětín. Ve vsi zastřelili Marii Smejkalovou, která vyhlížela oknem.

Janu Janáčkovi jeden Němec ukazoval se skrýt, ale on nedbal varování. Druhý voják, který přiběhl, ho zastřelil před zraky jeho dětí a ženy. Zajmuti byli Alois Ondráček, Vendelín Ivančák a Karel Janáček, který utíkal s Kremlíkem a jemu řekl, že se vzdá, že mu nemohou nic udělat. Kremlík se zachránil a K. Janáček, který se vzdal, byl ubit pažbami. Také byli nedaleko vesnice umučeni a zabiti A. Ondráček s V. Ivančákem.

Padlí ze Slavětína:

Josef Nikl, Václav Servít, Josef Matoušek, Rudolf Novotný, Karel Prostřední, Václav Kolouch, František Horák, Josef Horák, Jan Janáček, Alois Ondráček, Karel Janáček, Vendelín Ivančák, Marie Smejkalová.

Padlí z Oudoleně:

František Janáček, Šorf, Josef Bureš, Jan Bureš.

VYSVĚTLIVKY

Doleček - údolí u Sobíňova na západ

Šajba - návěstidlo asi 200 metrů od str. domku č. 17

Babylon - nejvyšší bod v lese nad Starým Ranskem

Reich - Třetí Říše, Německo

V Zadu - pole na pravé straně silnice od Ždírce

Kameňák - prudší kopec na silnici mezi Chotěboří a Bílkem

Kožíška - pojmenování části studeneckého lesa

Bauleitung - stavební vedení, voj. budovy, stály blízko státní silnice nad Bílkem

Babín - domek o samotě pod sopotským kostelem

Dočekalova voda - místo boje u Ždírce

Zbořený most - podjezd pod dráhu do Nové Vsi. Byl vyhozen v dubnu 1945 partyzány

Stráň - část Nové Vsi

Eckhartka - továrna v Chotěboři

Verpánky - část lesa studeneckého

Březinka - kopec nad Sobíňovem

Prostřední struha - od Nového Ranska teče podle Doubravky

Huť - lidový název Nové Vsi

Březinka v lukách - březový háječek v lukách k Novému Ransku

Komando - velitelství

Zámecká cesta - od Studence k Nové Vsi

SVĚDECTVÍ PO TŘICETI LETECH

Bedřich Ehrmann, Nová Ves - Sobíňov

V únoru 1976 jsem vyslechl Bedřicha Ehrmanna, bývalého hostinského v Nové Vsi - Sobíňově, který mi pověděl o připravované razii Němců na sobíňovské občany za přepad transportu vojáků SS u Dočekalovy vody dne 5. května 1945.

Bedřich Ehrmann, v té době ještě svobodný, žil se svou matkou a společně se starali o zdárný chod hospody. 8. května 1945 jejich hospodu zabrali němečtí vojáci Wehrmachtu a připravovali si sál k ubytování. Celkem zde bylo v sále i domech sousedů na 100 Němců. Slámu na ležení jim musel přivézt rolník Jeníček ze Zvolánova.

Bylo odpoledne 8. května asi pět hodin, když mezi soustředěné vojáky přišel kurýr ve vojenské uniformě, bez označení hodnosti, náramníky měl strhány a hlásil se nejvyššímu důstojníkovi, který se čtyřmi dalšími byl usazen v kuchyni u Ehrmannů. Kurýr měl v ruce jakýsi doklad, který Němci nalezli v obleku zastřeleného Emila Vepřovského v sobotu 5. května na bojišti u Sobíňova. Ohlašoval rozkaz svých nadřízených, snad z Bílku, vybrat tři vojáky, kteří budou mít za úkol - zjistit ve Ždírci oblečení a obutí padlých vlastenců - jsou-li to partyzáni nebo civilisté ze Sobíňova. Dalších deset vojáků bylo vybráno a měli druhý den ráno o páté hodině vyrazit po vesnici Sobíňově a kontrolovat policejní přihlášky a zjišťovat, kdo z mužů není přítomen doma. Podle válečného práva měli zakročit v těch rodinách, kde by někdo chyběl.

Víme, jaké bylo německé válečné právo! Jak by to asi v Sobíňově dopadlo? Zůstaly by vypálené chalupy a další mrtví!!

Naštěstí pro občany Sobíňova ještě ten den, kdy se připravovala odvetná razie, nastal o jedenácté hodině večerní mezi vojáky, usídlenými v Nové Vsi, zmatek. S výkřiky: „Ivan, Ivan" se rozbíhali k lesům. Utíkali od zapálených dokumentů, různých přístrojů, dalekohledů, vysílaček, psacích strojů a jiného vojenského materiálu. Oheň jim svítil na poslední ústup. Ve vesnici nezůstal ani jediný voják. Jen zápach z kouře se šířil mezi chalupami z dohasínajících hromad německé výstroje a výzbroje.

První Rusové vstoupili do Sobíňova až druhý den odpoledne 9. května.

Rozmluvu německých důstojníků 8. května 1945 vyslechla matka Bedřicha Ehrmanna. Uměla německy, sloužila v mládí ve Vídni.

STRACH Z NĚMCŮ

B. Ehrmann o tom dlouhá léta nikomu neřekl. Strach z Němců "kdyby se vrátili" přežíval v lidech dlouho po válce. Při zjišťování válečných a revolučních zážitků, jsem se s ním často setkal. F. S. při vsazování památníčků nechtěl, abych uváděl jméno jeho padlého bratra. Řekl: „Co kdyby se Němci vrátili, tak by se nám mstili!"

F. B., který mi vyprávěl o své účasti v revoluci si přál, abych v kronice neuváděl jeho jméno. Taky z obavy z Němců.

Byli a jsou i jiní lidé, ti se chlubí s tím, co neudělali a neprožili. Vyslechl jsem případ, jak se jeden muž na veřejné schůzi chlubil záškodnickým činem, který udělal jiný občan, shodou okolností přítomný v sále. Ten nedokázal vystoupit proti řečníku. Jen si mi smutně postěžoval, že on to byl, který tenkrát přeštípal dráty telefonního vedení.

E. V., komunistický tajemník, na mě chtěl, abych zkreslil, zpolitizoval zpracované válečné paměti, že se postará o jejich vydání. Odmítl jsem ho stroze: „Žádnou Jánošíkovštinu z toho dělat nebudu! Historie se nemá falšovat!"

Zachytil jsem i historky lidí, kteří v hodině dvanácté se snaží něco udělat, neboť měli máslo na hlavě.

BOJOVNÍK EDA

Eda byl původním povoláním švec. Když Baťa rozjel obuvnickou velkovýrobu a prodával laciné boty, tak musel jako mnozí soukromí výrobci zanechat řemesla a chytit se něčeho jiného. Stal se dělníkem a chodil na stavbu muničních skladů, které se počaly stavět v sopotských lesích. Dokud byl samostatným mistrem, oženil se kupodivu s velmi hezkou ženou Máňou, i když sám krasavec nebyl. Již od mládí holdoval alkoholu a navštěvoval hospodu.

V manželství děti nepřicházely a to snad bylo příčinou, že stále častěji vysedával v hospodě, popíjel a hrál karty. Ty byly přímo jeho vášní. Často domů chodil v podrouženém stavu a běda, jestli se mu něco připletlo do cesty. Odnesla to i kočka, když po jeho příchodu do domu se mu otřela o nohy. Šlápl na ni, popadl, urval jí ocas a hodil do rybníčka u jeho zahrady. Dokázal sníst celou husu a manželce nenechal ani kousek.

„Řádil jako pominutý, se vším mlátil, i mě často uhodil, ale když vystřízlivěl, byl to ten nejlepší muž. Prosil o odpuštění, na kolenou sliboval, že se polepší, ale marně," vyprávěla mi jeho manželka, která i ve stáří si podržela milou a hezkou tvář. „Jak přišla sobota, nikdo ho neudržel

a musel jít karbanit." Litoval jsem tuto ženu, která z věrnosti a jistě i z lásky prožívala s Edou strastiplné manželství, až do jeho smrti.

„Když umíral, znovu mě prosil, abych mu všechno, čím mi ublížil, odpustila," tak mi povídala, když jsme spolu stáli u jeho hrobu. „Byl s ním těžký život, ale ještě neměl odejít, přece když je mužský, ledacos v baráku udělá, co žena nedokáže. Také ke stáří již byl lepší a tolik nepil," smutně dokládala.

Znal jsem Edu, tak mu říkali mladí i staří, velmi dobře. I když jsem se na něho díval s odstupem pro jeho nepevné názory, často jsme spolu rozmlouvali. Cenil jsem u něho, že se neurazil ani pro tvrdou pravdu, řečenou mu do tváře.

Když jsem v šedesátých letech hledal svědky odboje a revoluce, poslouchal a zapisoval jejich vyprávění, dostal jsem se i k Edovi. Vyprávěl mi svůj příběh: „Však víš, jak se žilo za první republiky, práce bylo málo a já náchylný na pití, tak to bylo ještě horší. Jeden strýc, co měl větší majetek, mi pomohl postavit chalupu, ale musel jsem se stát členem fašistické strany - Vlajky. Hubu jsem měl dobrou, stal jsem se i jednatelem. Tak jsem to plácal, až do války. I když mě lidé podezírali jako člena Vlajky, nikdy jsem nikomu neublížil. Vždyť jsem byl u nich, že mi pomohli se stavbou.

Za války jsem pracoval v Lufmuně na Bílku až do osvobození. Když vypukla revoluce, vzal jsem si také jako bývalý republikánský voják pušku. Donesl jsem si ji domů a po tom krveprolití u Ždírce, kterého jsem se nezúčastnil, flintu, helmu a patrony hodil do rybníčka. Druhý den němečtí vojáci z Bílku dostali rozkaz sehnat si zpátky zbraně. Já měl tu smůlu, že ten voják, co jsem mu flintu sebral, mě znal. Však jsem tam dělal a mnozí vojáci pracovali s námi a hlídali při nakládání a skládání munice.

Právě jsem byl v Huti a on mě potkal. Byl jen ozbrojen pancéřovou pěstí a povídá: „Včera jsem ti dal pušku, tak mi ji vrať!" Mluvil česky, byl někde ze Sudet. Já jsem si vzpomněl, co je v rybníčku bahna, tak mu vymlouvám, že zůstala na Bílku. On se však nedal. Držel se mě celou cestu do Sobíňova a pořád mlel: „Musíš ji vrátit, jinak půjdu do basy!" Došli jsme k nám. Vzpomněl jsem si, že mám flašku kořalky. Povídám: „Počkej tady venku" a skočil jsem pro ni a nabízím mu, aby se napil. Myslím si třeba: zapomene a já nebudu muset lézt do bahna. Ale on vrtí hlavou a již rozzlobeně na mě křičí: „Dej sem pušku!" a hraje si s pancerfaustem. Edo, říkám si v duchu, to dopadne špatně, ještě se na tu cestu do záhrobí napij! Celý obsah flašky jsem do sebe nalil. Byl jsem namol. Kolikráte jsem byl hubou v bahně nevím, ale ten mizernej kver jsem našel i se zásobníky. Vylezl jsem na břeh, voják mi chtivě pušku vyrval a otírá ji o trávu. Profukuje lauf, vendluje

s fršlusem a mačká kohoutek. Stojím na břehu, na nohou se nemohu udržet, vypadám jako vodník zabalený bahnem od hlavy k patě.

Nevím co mě to napadlo, snad ta vopice - roztrhl jsem si košili, rozhalil prsa, postavím se před něj a na vojáka řvu: „Tak, vole, střel!" Myslel jsem v tom omámení, že mě skutečně chce zastřelit. Ale voják se jen otočí, ťukne si do hlavy, hodí flintu přes rameno, sebere pěst a odchází. To je všechno, co jsem prožil v revoluci."

ZACHRÁNIL SOBÍŇOV

V roce 1975, třicet roků po osvobození, jsem byl na návštěvě u manželů Aloise a Karly Janáčkových v Sobíňově. Měl jsem od nich slíbené obrázky z I. světové války. Přinesli a položili na stůl dva plné albumy a pravili: „Vyber si co potřebuješ."

Při prohlídce albumu jsem nalezl fotografii vojáka v německé uniformě sedícího uprostřed rodiny. Na druhé straně fotografie bylo napsáno:

Liber Herr u. Frau Janatzcek!

Teile Euch mit, dass ich das Glück hatte in meine Heimat auf di Wache zu kommen. Meine Familie und ich, haben uns gefreut wieder zusammen zusein. Ich habe mir erlaubt Ihnen eine kleine Erinnerung von meiner Familie zuschicken.

Viele herzliche Grüße von Familie Bujak.

Překlad:

Milý pane a paní Janáčkovi!

Sděluji Vám, že jsem měl to štěstí vrátit se do svého domova ve funkci strážného. Já a moje rodina jsme měli velikou radost, že jsme opět pohromadě. Dovolil jsem si poslat Vám od své rodiny upomínku.

Mnoho pozdravů od rodiny Bujak.

Text na fotografii je bez data adresy. Německý voják Bujak byl nějaký čas ze Sobíňova odvelen, ale ke konci války se zase vrátil.

Ptám se - kdo byl ten Bujak. Oba odpovídají: „To je ten voják, který 5. května 1945 zachránil Sobíňov před vypálením a vyvražděním." Bylo to veliké překvapení. V roce 1960 kdy jsem hledal zprávy o boji Sobíňováků byl jsem informován o jakémsi vojínu Rakušanu Millerovi. Došlo k záměně jmen. Vojín Miller v Sobíňově také byl. Uvedu část kapitoly "Zmatek ve vsi" z Kroniky 5. května, k porovnání nových poznatků:

„Kolona po tomto činu u Zámecké cesty pokračovala ke vsi. Na křižovatce cesty se silnicí uprostřed Sobíňova několik mužů staví do palebného postavení kulomet na roh plotu, když tu přibíhá Rakušák Miller a křičí: „Nechte toho, vypálí ves a postřílí obyvatelstvo!" Na pokraji vsi stojí auto, které přivezlo munici pro bojovníky u Ždírce. Již je pozdě - Němci se blíží k Sobíňovu.

Posádka vozu neuváženě vyhazuje z auta bedny s náboji a rychle otáčí a odjíždí k Chotěboři. Několik chlapců, studentů z Chotěboře, skáče do zahrady u Puků a zaměřuje zbraně na silnici a čekají, až Němci vjedou do vsi. Voják Miller vyrve kulomet a utíká s ním do bytu ...

Prosím oba manžele, aby o něm podrobně pověděli. Navzájem se doplňují a vypráví: „Tu sobotu 5. května se Bujak vrátil z Bílku pro cosi, co u nás zapomněl. Byl totiž u nás ubytován. Jak víš, patřil ke skupině vojáků, kteří měli chatu a pozorovatelnu letadel na Březince. Byl z poněmčelého Slezska, mluvil vždy s námi polsky.

Když přišli z lesa partyzáni, vtrhli k nám dva výrostci Jarka Moravec a Jirka Janáčků a chtěli násilím vynutit na Bujakovi pistoli. My spolu s Bujakem jsme chlapcům vymlouvali, že se zbraní neumí zacházet, že by se mohli zranit. Jak se tak dohadujeme vstoupil k nám Pepík Ječmínků (Starý - sedlák) a Bujaka se zastal. Ke chlapcům promluvil: „Víte, že tento voják po celou dobu chránil Sobíňov a partyzány. Jako velitel skupiny na Březince věděl o všem, co se v Sobíňově děje. Dnes mi o tom řekl." Bujak po těch slovech podal Ječmínkovi pistoli, kterou vytáhl z úkrytu v holínce.

Starý-Ječmínek měl pravdu. U nich na jedněch kamnech se vařilo, v jednom hrnci zároveň pro strážce na Březince a partyzány, kteří u nich na půdě přespávali. Jedni chránili druhé!

Vojáci, byli to starší muži, byli rádi že jsou v zázemí. Vídával jsem jednoho z nich pravidelně chodit do sopotského kostela. Pozorovali letadla, ale nic jiného "neviděli"!

Pro místní partyzány bylo lehké přepadnout jejich pozorovatelnu na Březince a vyhodit ji do vzduchu, ale neudělali to. Věděli, že by na sebe upozornili a že by mohli uškodit Sobíňovu i svým rodičům. Vždyť Jirka, Ruda, Bedřich Starý, Jarda Dymáček, Karel Paldus, Jenda Janáčků byli ze Sobíňova a u svých rodičů často se svými druhy se zdržovali a připravovali na akce.

Poněvadž Bujak pro spád událostí 5. května se nemohl vrátit zpět k posádce na Bílku, zůstal u Janáčků i odpoledne, kdy došlo ke střetnutí českých chlapců s esesáky u Dočekalovy vody. Jeho přítomnost a zapo-

mětlivost byla pro Sobíňov vlastně záchranou. Po povraždění vlastenců postupovali Němci v rojnicích k vesnici. Stačila rána vystřelená někým ze vsi a masakr by byl pokračoval. Také k tomu mohlo dojít.

V krajním stavení "v Chalupě" za vraty stodoly byl schován mladý Petrlík z Bílku s připravenou puškou k výstřelu. V posledních chvílích ho tam nalezl hospodář Starý a kopancem vyhnal.

Další nerozvážní mladíci z Chotěboře o kus dále měli postavený kulomet a někteří připravené pušky přes ploty. Čekali až Němci vjedou do obce.

Toto dění pozoroval voják Bujak od Janáčkovy chalupy. Přímo rozkazovačně a úsečně poručil manželům Janáčkovým, aby křičeli a zabránili katastrofě, která již již se na Sobíňov valila. Jinak esesáci zapálí Sobíňov a budou vraždit!

Alois a Karla oba vyběhli z domu a co mohli volali výzvu k útěku všech na silnici shromážděných. Sám Bujak popadl opuštěný kulomet a prchal ho ukrýt. V mžiku byla silnice prázdná. Transport SS prošel v klidu Sobíňovem.

- - - - -

Němečtí vojáci, kteří se u Starých (Ječmínků) stravovali: Eckhardt, Stark, Hojer, Riener a Bujak.

KRVAVÝ KVĚTEN

Co mi vypravoval otec:

Bylo to 6. května v 8 hodin ráno. Do Chotěboře byli přivezeni první masakrovaní a hlášeno, že u Sobíňova leží další zranění.

Národní výbor připravil auto a vystavil povolení k jízdě do Sobíňova, kam odjíždí obvodní lékař Josef Bazal, kapitán Červenka se dvěma samaritány a dvěma samaritánkami.

Až do Bílku to jde dobře. Mezi Bílkem a Sobíňovem nás zastavil německý útvar, a protože velitel nechtěl Národní výbor uznat, ohrozil nás kulomety a surovým německým "zurück" nás nutil k zpáteční cestě. Namítl jsem ještě, aby se zeptal radiotelefonisty o uznání výborů, což se mi podařilo. Velitel se přece domluvil s radiotelefonistou a dal svolení k další jízdě.

V Sobíňově byli ošetřeni ve svých bytech dva ranění. V márnici byli již uloženi: Jan Starý s průstřelem hlavy, Miloš Uchytil, Alois Joska, Jaroslav Jelínek, František Šumpich - masakrované hlavy, František Novotný z Počátek - nám tehdy neznámí dva muži, zase masakrované hlavy.

Dále je nám oznámeno, že za Novým Ranskem v polích leží další ranění, ale že se tam místy střílí.

Samaritánky zůstaly na místě a jelo se dál. Na rozcestí "Kolo" bylo opět naše auto zastaveno a milostivě propuštěno, ježto se jednalo o mrtvé. Za lesíkem u Nového Ranska za pokácenými stromy v příkopě ležely skupiny dalších zabitých a utlučených. Mladý, neznámý hoch, asi osmnáctiletý - samá nábojnice, pod košilí, v kapsách, v nohavicích ... poraněn a domlácen ranou do hlavy. Ostatní nám rozeznává Václav Vašíček ze Slavětína ještě se svým druhem, které jsme svezli přes les z Nového Ranska. Je to Josef Nikl ze Slavětína, Rudolf Novotný, Václav Konfršt, Karel Prostřední, Josef Matoušek a dva neznámí, též ze Slavětína, dále zaměstnanec muničního skladu Klínecký a Jan Bureš, abiturient chotěbořského gymnasia z Oudoleně. Všichni masakrovaní. - Slavětín, jak jsme zvěděli, obec o 137 obyvatelích zaplatila třinácti životy, z toho některé ženy.

Také Sobíňov zaplatil mnoha životy svou svobodu, zde padali svorní bratři národního odboje a jen dva z vás jsem znala. Byli to bratři Jaroslav a Vítězslav Jelínkové.

Slávek, ten starší, se dlouhé dny a noci skrýval po půdách a byl štván z místa na místo, aby se nemusel vrátit do nenáviděného "Reichu" a první den, kdy mu zasvitlo slunce svobody, zaplatil životem. Jeho bratr, život sám, tak jako on, ležel s těžkou masakrovanou hlavou a rozbodanou hrudí v posledním paprsku štěstí, že bude mír.

Zaplatili jste svou velkou, vlasteneckou žhavost životem. A maminka vaše, ta živá, šedivá stařenka čeká, že se vrátíte, ale vy už jste se vrátili, vrátili jste se v celé kráse slovanského míru.

Sbíráme rozmočené, zkrvácené mrtvoly, skládáme je do nákladního auta řezníka Pipka. Vezeme náklad hrůzy a bolu do sobíňovské márnice. Odjíždíme do Bílku, kde je zabit Antonín Starý ze Sopot a železničář Bohumil Janáček, zavražděn před strážní budkou, dříve, než se mohl legitimovat. V železničním zákrutě před Ždírcem ležela ještě skupina zabitých, která byla na rozkaz Němců odvezena a prozatím pohřbena v Krucemburku. Později byli vykopáni a lidsky pohřbeni.

Jedeme z Bílku dále, opět nás zastavují Němci, kteří nám tentokráte vzali auto a my jdeme pěšky deštěm a promočeni přicházíme do města s hrůzyplnými obrazy v duši, které úplně zalykají vše, co je v člověku lidské.

Raněných stále přibývalo, proto bylo zřízeno v ambulatoriu nemocenské pojišťovny další stanoviště první pomoci. Zde pracovaly dnem i nocí téměř s největším úsilím naše ženy a dívky, v nejhorších dobách odjížděly daleko do polí pro raněné a snažily se pomoci s největší láskou a soucitem.

Byly to: pí. Šteklová, samaritánky Žobrová, M. Slanařová, Bitnarová, M. Svobodová, O. Sovová, která věnovala velikou péči raněnému J. Kárníkovi

a zaslouží si zvláštní poděkování, B. Sovová, A. Zezuláková, H. Ullmannová, Z. Kamarýtová aj.

– – –

V bolestech a na lůžku ležel Sobiňovák Říčan, muž plný síly, touhy, víry ve svůj národ; byl těžce zraněn v revolučním boji v nejhorších přestřelkách. Nyní spoután bezmezným utrpením hledí před sebe, nemůže ani nadzvednout hlavu, umýt si ruce a obličej, pálící horečkou a nesmírnou bolestí.

Leží zde v bílých peřinách v závodní nemocnici příjemně zařízené - mnoho bývalých společníků je uzdraveno, ale on? Je to možmé? Den za dnem stoupá teplota, bolesti svírají hlavu a rány bolí. Celé tělo sálá palčivostí, hlava umdlévá, smáčíme prostěradla, abychom zmírnily utrpení zmučenému, rozpálenému tělu, na horké čelo přikládáme obklady a pozorujeme nemocnou tvář. Horečky trvají a oslabují zraněného.

Vidíme Tě stále, jak jsi byl nekonečně šťasten i v bolesti při pohledu na ruské vojíny. Byli jsme dojati, když tvé oči, které nyní umrtvuje propast bídy, zářily v nekonečném blaženství a zpíval sis tenkrát: „Volga, Volga máti rodná."

Nebezpečí se zvyšuje a my počínáme jasně poznávat příznaky tyfu, přichází lékař, zvážní a oznamuje nám: „Tyfus, musí být ihned převezen do nemocnice." Byl odvezen a tam skončila jeho bolest, dotrpěl. Na sobíňovském oznámení čteme: Josef Říčan, který zemřel v nemocnici 13. června 1945, byl zraněn v boji 5. května 1945.

Anna Bazalová - Alena Svobodová
(Dojmy a vzpomínky)
Vydáno vlastním nákladem v červenci 1945
v Chotěboři tiskem M. Brzka

ZÁVĚR

Krvavé události v květnu 1945 u Sobíňova a Slavětína jsem podrobněji popsal v kronikách Chotěbořsko v národním odboji. Vyslechl jsem desítky účastníků, svědků, pozůstalých a sám jsem byl přímým účastníkem nerovného střetnutí u Dočekalovy vody. Za těch padesát let jsem vyslechl různé názory, různé posudky na tyto události. Těžko soudit - říká se, že po válce i obyčejný voják je generálem, neboť vypráví, jak se mělo jednat!

Koho odsuzovat za tragedii u Sobíňova 5. 5. 1945? Partyzány, naše důstojníky, samotné revolucionáře, že povstali proti okupantům s holýma

rukama? Ten, kdo nezažil tenkrát to bezmezné nadšení, nemůže pochopit!

Ano, je pravda, že horké hlavy, hlavně z řad partyzánů, neuváženě poslaly pár nevycvičených mužů a chlapců proti nepřátelské přesile ke Ždírci, když předtím sláva z osvobození vojenského prostoru na Bílku, všem zúčastněným zatemnila mysl. Doufali, že osvobozování půjde též lehko ve Ždírci a v Krucemburku, kam byli vysláni.

Je též pravda, že mezi povstalci u Ždírce nebyl ani jeden partyzán a náš velitel Honický utekl - zradil.

Při vyjednávání s velitelem Němců, jeden z revolucionářů nedopatřením vystřelil z pušky a tím se hned rozpoutala bitka. Jak by to skončilo, kdyby Rudolf Konfršt, po útěku Honického, nekřičel: „Chlapi, rozviňte se nebo nás za autem všechny postřílí!" Pak u mnohých převládal názor, že je konec války a když se Němcům vzdají, že jim neublíží. Proto taky bylo hodně mrtvých!

Ať usuzujeme tak nebo jinak, padlé nevzbudíme! BYLA TO TRAGÉDIE!

Tenkrát jsem prožil dva zážitky, které si nesu po celý život a uvádím je na závěr:

Dostal jsem se nejblíže asi 80 metrů se dvěma zásobníky před německé postavení. Za kompostem jsem ležel se třemi muži z Počátek. Čtvrtého - kulometčíka, který po prudké střelbě do našeho krytu z německé strany a zasažení vedle mě ležícího druha, od nás přeběhl k jiné hromádce - jsem neznal a po vyřčení Počáteckých, že se vzdají, jsem uslyšel vnitřní duchovní hlas, který mě vyzval: „Utíkej pryč, nevzdávej se!" Hned na to jsem svým druhům prohlásil: „Ustoupím, nevzdám se, jsou to esesáci, zabijí nás!"

Asi po sto skocích, po zásahu, kdy v tom momentě jsem honem nevěděl, co se stalo, neboť to byl strašný úder do těla, jsem prožil - nedá se určit čas - celý svůj předcházející život. Dr. R. A. Moody ve svém díle Život po životě uvádí podobné zážitky navrátilců z klinické smrti, ale taky i u lidí, kteří prožili nervový šok. Ten jsem prožil i já!

50 let po krvavých událostech
Léta Páně 1995
Karel Janáček Sobíňov

VZPOMÍNKY NA TŘICET PADLÝCH 5. 5. 1945 U SOBÍŇOVA

Karel Janáček 1990

Nad naší vesnicí dívám se do dáli
a moje myšlenky zpět se zatoulaly.
Hledím po krajině, po polích a lukách,
kde mnoho mých druhů umíralo v mukách.

Řada je to roků, kdy horká krev tekla,
když smečka zločinců řádila jak vzteklá.
Mlátila pažbami, bodáky vbíjela
a z ubohých mužů krev se v zem vpíjela.

Vzpomínky vracejí hrůzy kdys prožité,
vzpomínám na druhy za války zabité.
Smutno je u srdce, co jsem kdys prožíval,
když jsem prchal z kruhu, který se již svíral.

Padal jsem do trávy, když Němci stříleli,
hvízdající střely mnohé mě míjely.
Jen jedna kulička přece mě chytila,
levý bok roztrhla, kost však nezdrtila.

Vlekl jsem se těžce, ránu rukou svíral,
valící krev z boku šatem si otíral.
Žeň smrti končila, když mi stáhli ránu -
vysílen bolestí, usnul jsem až k ránu.

Tenkrát každý ve vsi, o muže se zachvěl,
nářek a pláč z chalup bolestivě zazněl.
Vy jste naši padlí, vlast svou milovali,
vy jste pro svobodu, život za ni dali!

BOJ U SOBÍŇOVA

Karel Janáček 1990

Partyzáni přišli z lesů,
kolem nich je lidí shluk,
staří, mladí, muži, ženy,
neschází zde žádný kluk.

Všichni kolem nich se tlačí,
s partyzány se bratří,
radostně je vítají
jak se jenom patří.

Najednou se z přijímačů
ozve Prahy volání:
Pomozte nám, Němci vraždí,
neb budeme zdoláni!

V Sobíňově na silnici
z úst kohosi návrh vzlét:
Je potřeba jet na pomoc
autem - a hned!

Nákladťák však žádný nebyl,
návrh tento pad -
osvobodit sklady v Bílku,
spěchal mnohý rád.

Posádka se brzy vzdala,
zbraně rychle složila
a z těch českých mužů, chlapců
rota se hned tvořila.

Rozděleny všem úkoly -
stráže stály u čtyř bran,
prostor obsazen byl celý
a střežený ze všech stran.

Vyhlášená výzva k mužům:
Kdo do Ždírce chce jeti?
Je tam třeba Němce zdolat -
možná budou oběti!

Les rukou se zvedá vzhůru,
zraky mužům hoří,
všichni chtějí býti při tom,
když se říše boří.

Na auta vystoupili,
každý hrdě hledí -
že mnohý z nich padne v boji,
to oni nevědí.

A už jedou dvě auta,
prapor vpředu vlaje,
přes Bílek se jenom mihnou -
v den pátého máje.

Sobíňovem projíždějí,
lid jim kolem mává -
volá, křičí na své hochy:
Sláva, sláva, sláva!

Nedaleko za vesnicí
transport Němců stojí,
ke střetnutí s partyzány,
zbraně svoje strojí.

K nim se blíží chrabří muži,
v rukách šátky mají,
doufají, že jak ti v Bílku,
bez boje se vzdají.

Němci zbraně nesložili,
cestu vpřed si probili
a třicet českých mužů
tam na lukách pobili!

V Sobíňově u hřbitova
tiše padlí leží -
je to již čtyřicet pět let -
jak rychle čas běží!

TRAGÉDIE U SLAVĚTÍNA 6. KVĚTNA 1945

Divné jsou příběhy života,
divné jsou osudy lidí,
mnohé jsem vyslechl a zapsal,
mnohé zas mé oči vidí.

Příběh na který vzpomínám,
ještě dnes hodně bolí,
vždyť krutost, zloba, násilí,
v něm hrály hlavní roli.

Konec války byl v dohledu,
když český národ povstal,
aby zpět ztracenou svobodu,
po letech útlaku dostal.

Hrdinní muži, ženy a děti,
chránili Prahu i rodnou vlast -
pro ni bojovat, za ni zemříti,
byla jim povinnost, byla jim slast.

I z malé vísky muži vyběhli,
stavěti ze stromů barikády,
by Němci nemohli rychle na Prahu
a tak jim ztížili jejich spády.

Šestého května, v neděli ráno,
v druhý den české revoluce,
stromy padaly napříč silnice,
pod pilou, sekyrou k zemi prudce.

Z lesa však lstiví a krutí Němci,
muže při práci přepadli,
do nich stříleli, do hlav je bili -
za vlast svou mnozí, život tam dali.

Potom dál v obci chytali muže,
každého, kdo měl boty od bláta -
vyvedli za ves, tam je zabili,
ať to byl chlapec, či starý táta.

Mnoho už roků hlína je kryje,
kdo ještě o nich něco ví? -
Přečti si v kronice jak se vše zběhlo,
záznamy o tom ti více poví!

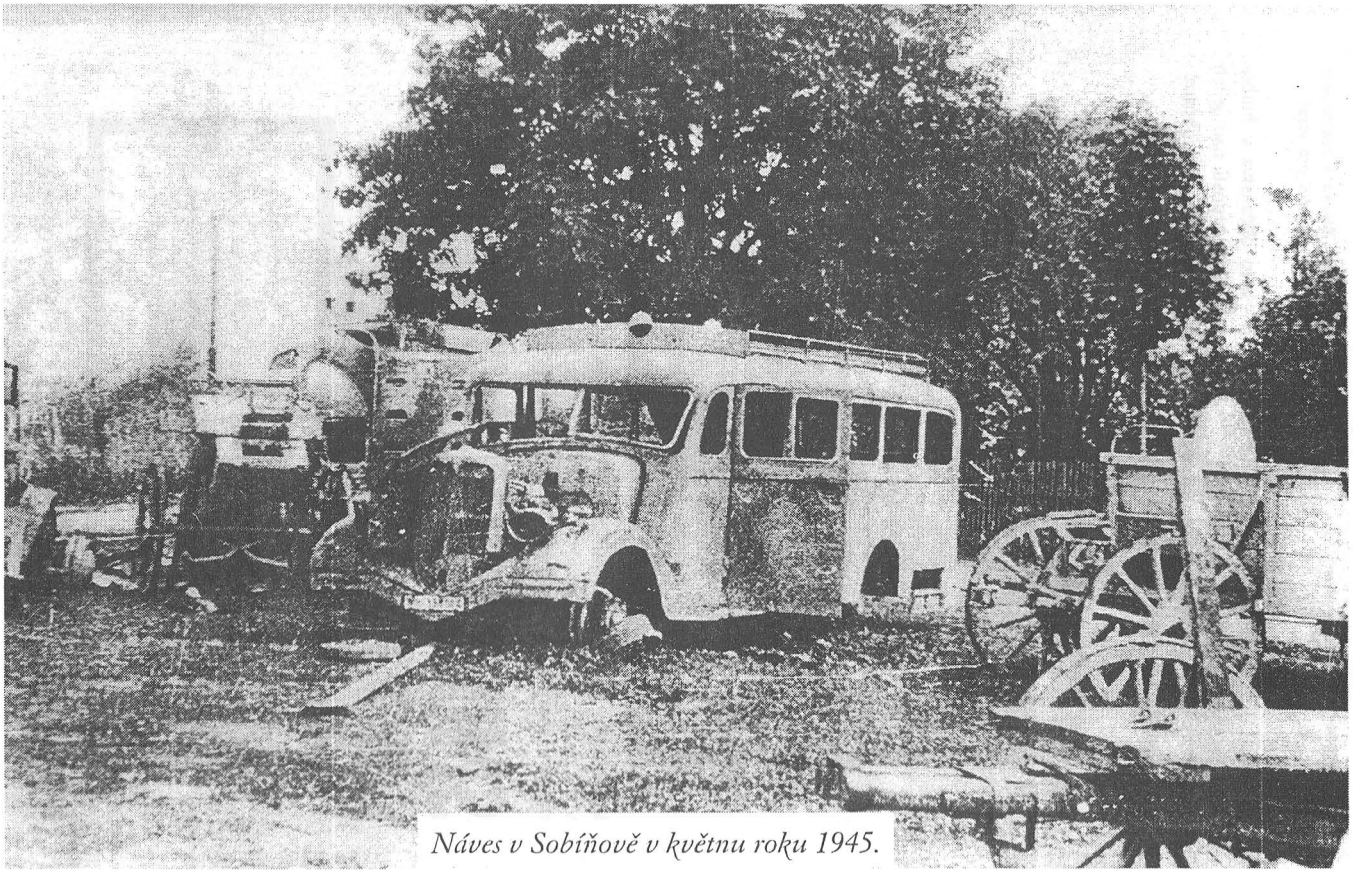

Náves v Sobíňově v květnu roku 1945.

Motto: Sladko a čestno jest zemříti pro vlast.

NÁRODNÍ VÝBOR V SOBÍŇOVĚ jménem všeho občanstva v hlubokém zarmoucení nad ztrátou tolika spoluobčanů, avšak i s hrdostí nad jejich vlasteneckým sebeobětováním, pokloní se čestné a věčné památce spoluobčanů:

1. **Viléma Bednáře ze Sopot,** nar. 24. 8. 1915
2. **Bernarda Hartmana ze Sopot,** nar. 8. 1. 1908
3. **Adolfa Henzla z Nové Vsi,** nar. 9. 2. 1925
4. **Josefa Janáčka ze Sobíňova č. 27,** nar. 12. 9. 1923
5. **Jaroslava Jelínka ze Sobíňova č. 28,** nar. 6. 2. 1916
6. **Vítězslava Jelínka ze Sobíňova č. 28,** nar. 28. 10. 1918
7. **Aloise Josky ze Sopot č. 4,** nar. 17. 10. 1918
8. **Václava Konfršta ze Sobíňova č. 11,** nar. 11. 9. 1909
9. **Bedřicha Laštovičky z Nové Vsi,** nar. 24. 2. 1913
10. **Františka Lípy ze Sobíňova,** nar. 1. 10. 1906
11. **Bohumila Motyčky ze Sobíňova,** nar. 31. 12. 1920
12. **Bohumila Oulického ze Sobíňova,** nar. 4. 8. 1908
13. **Jana Starého ze Sobíňova č. 62,** nar. 27. 3. 1909
14. **Josefa Starého ze Sobíňova č. 12,** nar. 4. 4. 1895
15. **Josefa Smejkala ze Sobíňova č. 17,** nar. 13. 2. 1915
16. **Miloslava Uchytila ze Sopot č. 6,** nar. 4. 12. 1928
17. **Emila Vepřovského z Nové Vsi č. 37,** nar. 31. 3. 1890
18. **Stanislava Zvolánka ze Sobíňova č. 51,** nar. 24. 7. 1897
19. **Jaroslava Ždímala ze Sobíňova,** nar. 16. 11. 1920,

kteří padli jako hrdinové dne 5. května 1945 odpoledne na domácí půdě v nerovném boji s německými ukrutníky, a to na prahu naší nově se rodící národní svobody a samostatnosti, za niž svou krev ochotně prolili,

SMUTEČNÍM PRŮVODEM

jejž uspořádá v neděli dne 10. června 1945 ve 2 hodiny odpoledne.

Průvodem uctí se zároveň památka občanů:

Jaroslava Cardy ze Sobíňova, který zemřel dne 26. května 1943 v koncentračním táboře,

Jana Janáčka ze Sobíňova č. 73, který padl dne 26. 3. 1945 v partyzánském boji v Leškovicích u Uhelné Příbrami,

Josefa Říčana, který zemřel v nemocnici dne 3. 6. 1945 byv raněn v boji 5. 5. 1945 a

Jaroslava Vacka, který zemřel doma dne 26. 6. 1942 po návratu z gestapácké mučírny.

Průvod se ukončí u společného hrobu padlých v Sobíňově oslavným holdem hrdinům, republice a spojencům.